

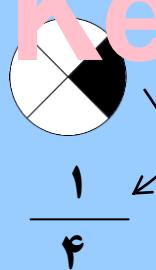

ریاضی

دریم ټولکی

Ketabton.com

$$6 - 1 < 6 + 1$$

$$9 + 2 > 10$$

$$6 + 5 = 11$$

ملي سرو د

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کورد سولې کور د توري هر بچې يې قهرمان دی
دا وطن د تولوکور دی د بلوخ و د ازبک و
د پښتون او هزاره وو د ترکمن و د تاجک و
پامیریان، نورستانیان پرسره عرب، گوجردی
براھوی دی، قزلباش دی هم ايماق، هم پشه يان
دا هېواد به تل څلېږي لکه لمړ پرشنه آسمان
په سينه کې د آسيابه لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مودی رهبر وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د پوهنې وزارت

ریاضی

دریم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: ریاضي

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د ریاضي دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

ادیت کوونکۍ: د پښتو ژبې د ادیت دیپارتمنت غړي

ټولګۍ: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکۍ: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تأليف لوی ریاست

خپروونکۍ: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوی ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسی

د چاپ څای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دي. په بازار کې یې پلور او پېرودل منع دي. له سرغروونکو سره قانوني چلنديږي.

د پوهنې ۵ وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

دلوي او بیشونکي خداي حَمْدَه شکر په خاى کوو، چې مورته يې ژوند رابنلي، او د لوسټ او ليک له نعمت خخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی عَلَيْهِ السَّلَامُ چې الهي لومپني پیغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

خرنگه چې تولو ته بنکاره د ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد بنوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. بنوونکي، زده کوونکي، کتاب، بنوونځي، اداره او د والدینو سوراګانې د هېواد د پوهنیز نظام شپرگوني بنسيتیز عناصر بلل کيري، چې د هېواد د بنوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په بنوونیز نظام کې د دوډې او پراختیا په لور بنسيتیز و بدلونونو ته ژمن دی.

له همدي امله د بنوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لوړیتوبونو خخه دي. همدارنګه په بنوونځيو، مدرسوا او تولو دولتي او خصوصي بنوونيزو تأسیساتو کې، درسي کتابونو معحتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې خاى لري. مور په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د بنوونې او روزنې اساسی اهدافو ته رسپدلى نشو.

پوريتیو موخو ته د رسپدو او د اغښناک بنوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له تولو زړه سواندو بنوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو خخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محთوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوبنبن وکړي. هره ورڅ د زمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوسټ پیل کړي، چې دن ورڅي ګران زده کوونکي به سباد یوه پرمختللي افغانستان عماران، او د ټولنې متمند او ګټور او سپدونکي وي. همداراز له خوربو زده کوونکو خخه، چې د هېواد ارزښتاكه پانګه ده، غوښته لرم، خو له هر فرصت خخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د خيرکو او فعالو ګاپونوالو په توګه، او بنوونکو ته په درناوي سره، له تدریس خخه بنه او اغښناکه استفاده وکړي.

په پاڼي کې د بنوونې او روزنې له تولو پوهانو او د بنوونیز نصاب له مسلکي همکارانو خخه، چې د دې کتاب په لیکلوا او چمتو کولو کې يې نه ستري کېدونکې هلي خلپي کړي دي، مننه کوم، او د لوي خداي حَمْدَه له دربار خخه دوى ته په دې سپیخلې او انسان جوړونکې هڅې کې بریا غواړم.

د معاري او پرمختللي بنوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي ېې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر
دكتور محمد ميرويس بلخي

لريک

شمېره	سرليکونه	مخونه
	لوهرى فصل	
۱	د رقمونو مقامي قيمت	۱
۹	اتکل او تخمين	۲
	دويم فصل	
۱۱	له (۱۰۰۰) خخه تر (۱۰۰۰۰) پوري د عددونو لوستل او ليكل	۳
۱۵	له ۱۰۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰۰ پوري د عددونو پيژندل.	۴
	درېيم فصل	
۱۸	د جمعي په عملېي کې د لس دانه ييزو ډلو له جو پولو	۵
۲۰	د شورقېي عددونو جمع چې د جمعي حاصل یې له ۱۰۰۰۰ زيات نشي	۶
۲۲	د هغۇ عددونو جمع چې له دوو جزو خخه زياتي اجزاوي ولري	۷
۲۴	د جمعي د عملېي از مينست	۸
	څلورم فصل	
۲۶	له يو بل خخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفريقي	۹
۲۸	د پور اخیستلو په صورت کې د تفريقي د عملېي سرتە رسول	۱۰
۳۳	د تفريقي د عملېي ازمایيل	۱۱
	پنځم فصل	
۳۵	د عددونو خط	۱۲
۳۷	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرته	۱۳
۳۹	په عددي خط باندي د جمعي عملېي	۱۴
۴۰	د عددونو په خط باندي د تفريقي عملېي	۱۵
	شپړم فصل	
۴۲	د ضرب د عملېي پيژندنه	۱۶
۴۴	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۷
۴۶	د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۱۸
۴۹	د ۸ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۱۹
۵۲	د (۱۰-۱) د ژبني ضرب له جدول خخه د کار اخېستلو طريقه.	۲۰
۵۵	د ضرب په عملېي کې د بدلون خاصيت	۲۱
۵۸	په ۱ او ۱۰ کې د یوه عدد ضربول	۲۲

مخونه	سرليکونه	شمېره
	اووم فصل	
٦٤	د اوردوالي د اندازه کولو واحد (متر)	٢٣
٦٦	سانتي متر	٢٤
٦٨	ديسي متر	٢٥
٦٩	ملي متر	٢٦
٧١	کيلو متر	٢٧
	اتم فصل	
٧٢	نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط	٢٨
٧٥	د خط ډولونو	٢٩
٧٧	د زاويه ډولونو	٣٠
٨١	خلاص او تپلي شکلونه	٣١
٨٣	د اوردوالي اړکلې او دقیق اندازه کول	٣٢
٥٨	د مربع، مستطيل او مثلث د محیط پیدا کول	٣٣
	نهم فصل	
٨٨	د کتلي د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	٣٤
٩٢	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	٣٥
٩٨	ورخ، اونۍ، میاشت، کال	٣٦
٩٩	د کلیزی یا جنتري پیژندنه	٣٧
١٠٣	د معایاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)	٣٨
١٠٥	د یوه رقمي عددونو ضرب کول په خو رقمي عددونو کې .	٣٩
١٠٧	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	٤٠
١١١	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	٤١
	لسن فصل	
١١٤	د تقسيم عملیه	٤٢
١١٧	د دوه رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عددونو باندي	٤٣
١٢١	د درې رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عدد باندي	٤٤
١٢٤	د ضرب او د عملیو ازمونه د یو بل په واسطه	٤٥
	يوولسمن فصل	
١٢٧	کسر	٤٦

لومړۍ فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قيمت

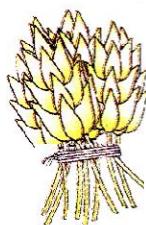
لومړۍ لوست: د رقمونو مقامي قيمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي.

گرانو زده کوونکو تاسو مخکي د یویزو، لسيزو او سليزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بيا د هفو یادونه کوو.

پام وکړئ:

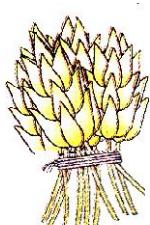
100

10

1

100

40

60

پورته شکل د ۱۴۶ عدد رابسيي په داسي حال کې چې ۶ داني غنم د ۶ یویز، ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وږي د ۴۰ عدد او د غنمود لسو وړو یوه ګيدی د ۱۰۰ عدد رابسيي چې په جدول کې په لاندي توګه بسodel کېږي.

یویز	لسيز	سليز
۱	۴	۶

۱. لاندی شکلونه په نظر کې ونيسي. د هغو له مخي لاندی تشن حایونه ډک کړئ.

کېږي.

سلیز، ټوله

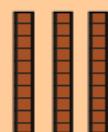
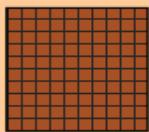
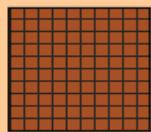
لسيز

يویز

لاس ته راغلی عدد خو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندی جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

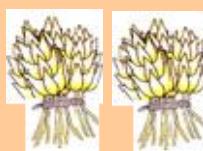
۲. لاندی شکلونه په نظر کې ونيسي. د جدول تشن حایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

کېږي دا عدد په لاندی جدول کې ولیکئ.

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

۳. د لاندی شکلو نو له مخي تشن حایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

کېږي دا عدد په

سلیز ټول

لسيز

يویز

لاندی جدول کې یې وښیاست.

يویز	لسيز	سلیز
------	------	------

۱- د لاندی مثال سره سم تش چایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۳۹۸

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز
کېږي

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز
کېږي

۲- د لاندی مثال څخه په کارا خستنې سره تش چایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱-مثال:	۷	لسيز	۸	يويز	۲	=	۷۸۲
۲-مثال:	۰	لسيز	۸	يويز	۹	=	۸۹
	۱	لسيز	۰	يويز		=	۷۰
	۲	لسيز	۱	يويز		=	۲۰۶
	۳	لسيز	۲	يويز		=	۷۶۰
	۴	لسيز	۳	يويز		=	۹۵۲

۳- لاندی هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه او یا •
- پنځه سوه خلور اتیا •
- دوه سوه پنځه دیر ش •
- شپې پنځو س •
- اووه سوه خلور خلو ینبنت •
- پنځه سوه درې •

۴- لاندې عددونه ولولئ او هريو په خپلو کتابچو کې په تورو
وليکي.

.....	٧٤٦
.....	٦٤٢
.....	٧٠٧
.....	٩٠٢
.....	٤٣٠
.....	١٢٣

۵- د ۴ او ۶ له عددونو خخه خو دوه رقمي عددونه ليکلائي شئ؟

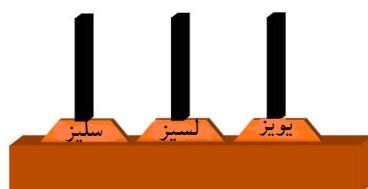
۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ت يول هفه عددونه چې د
رقم ولري وليکي.

۷- فهيم ۳۳ افغانی لري د بني لوري د ۳ رقم ته او هم د کين
لوري د ۳ رقم ته حيرشئ.

الف: ووايast چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره خه
توبير لري؟

ب: د ۳۳ عدد بني او کين لوري رقمونه په عملي توګه د
لرگو تو په واسطه وښيast؟

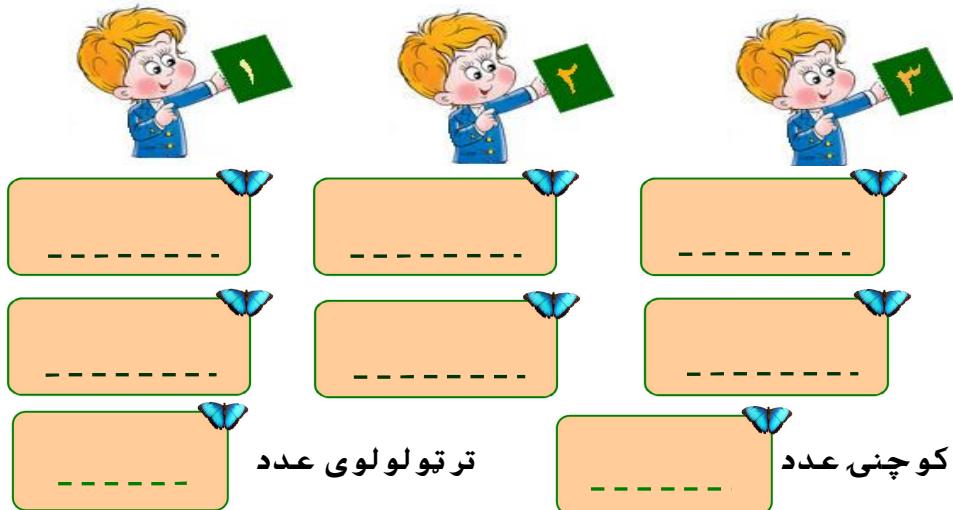
ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وښيast.

- لاندی عددونه په نظر کې ونيسیئ.
- الف - د ۶۶ په عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- ب - د اووه نوي په عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- ج - د دوه رقمي عددونو تر تیولو کوچني عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی؟
- د - د دوه رقمي تر تیولو لوی عدد کې خو یویز او خو لسیز موجود دی.

فعالیت

بساغلی بسوونکی دی د زده کوونکو خخه درې تنه د تولگی مخي ته ودروي هريوه ته دې د ۳،۲،۱ یو یو کارت ورکري او له هفو خخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو تیولگیوالو ته وښي. بیا دې بساغلی بسوونکی له زده کوونکو خخه پوښته وکري. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد ليکلای شئ. په دویم حل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کري، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولکي. په همدي ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکري او د هر بدلون عدد دې تر هفه وخت پوري په جدول کې ولکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې خو درې رقمي عددونه، د ۳،۲،۱ رقمونو خخه لاس ته راغلی دی او هم د هفو تر تیولو کوچنيو او تر تیولو لویو عددونو نومونه واخلی.

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوی عددونه په خپلو کتابچو کې د غشی په واسطه یو له بله سره و نبلوئ.

۲ یودانهبي او ۵ لسيز

۴ یودانهبي او ۷ لسيز

۱۳ یودانهبي او ۲ لسيز

۳ یودانهبي او ۷ لسيز

۱۲ یودانهبي او ۴
لسيز

۱۴ یودانهبي او ۲ لسيز

۲- د حل شوي مثال خخه په گټي اخيستو سره د بني لوري جدولونه د کين لوري له عددونو خخه داسي بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

سلیز	لسيز	يویز	سلیز	لسيز	يویز
۳	۱۲		۴	۲	
سلیز	لسيز	يویز	سلیز	لسيز	يویز
۱۷	۳				
سلیز	لسيز	يویز	سلیز	لسيز	يویز
۲	۱۳				

۳- د لاندې مثال په ډول د پونتنو ټوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لوی؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسيزو په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟ او
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟
په خپله خوبنه يو عدد ولیکي چې په هفه کې يویز، لسیز وجود ولري او ووایاست چې دا عدد خو رقمي دی؟
- په شمیرلو کې له ۹ عدد خخه وروسته کوم عدد رائحي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹ عدد خخه وروسته کوم عدد رائحي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹۹ عدد خخه مخکې کوم عدد رائحي؟
- د ۹۹۹ عدد خو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هفه عددونه ولیکي چې د يویز رقمونه يې ۵ وي؟

اڳل او تخمين

دويم لوست:

هدف: زده کونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار په تخمين کړاي شي.

مونو، چني وخت مقدارونه تخمينو او بيا د شمير لو په واسطه په دقيقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل تاکو. گورو چې زموږ تخمين په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمين کول یو هوبسیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم گنل کېږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیری لپاره ډیر بنه ده. مثلاً که چیرې په کورنی کې زردآلو و خورل شی او د هفو مندکې (زری) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته وايې چې چا خو داني خورلې دی؟ چا زیات خورلې دی؟ چا لپه خورلې دی؟ هر یو د خپل فکر سره سه یو عدد وايې په پای کې دقیق شميرل کېږي. لیدل کېږي چې د کوم یوه تخمين حقیقت ته نژدې دی؟

بساغلی بسوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکې او یا کدو زړي ټولګي ته راوري او د ټولګي مخې ته دې کښېږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښي. بيا دې هغه په یوه پاکت یا کحوره کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هر ډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوہ ستونه د تخمين او دقیقو شمیر لو وي.
۲. د ډلي هريو تن دې د پاکت یا کحورې د شي مقدار په اړکلی توګه و تاکي.
۳. دهه ډلي جدول دې د ټولګي مخې ته حورند شي.
۴. له هري ډلي خخه دې یو، یو تن راشي د پاکت یا کحورې د نه توکي دې داسې وشمیري چې لوړۍ دې، لس، لس جلا کړي چې خو لسه او خو یو دانه یې دې.
۵. د شمیر حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پر تله کړي.
۶. کومه ډله چې د مسابقې ګتيونکې دې هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

دویم فصل

له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کونکي به وکړۍ شي چې عددونه له ۱۰۰۰ خخه تر ۱۰۰۰۰ پوري ولولي، وې شميري طبې، او اړوندې مرتبې بې وېژنې او بیانې ولیکي.

تا سو له ۱ خخه تر ۹۹۹ پوري ټول عددونه په دویم تولگي کې پېژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومرې مرتبه (ديویز و مرتبه) بلل کېږي. که چېرې په ۹۹۹ باندې د یوه عدد ور زیات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد خلور رقمونه لري چې خلورم رقم بې د (۱) عدد او په دویم مرتبه پوري اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه لیدلاي شئ چې هر ه مرتبه بې د (ديویز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)				لومرې مرتبه (د يویزو مرتبه)				عدد
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يویزو مرتبه		
				۹	۹	۹	۹۹	
			۱	۰	۰	۰	۱۰۰	
		۹	۹	۹	۹	۹	۹۹۹	
	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰۰۰	
	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰۰۰	
	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۳۰۰۰	
	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۴۰۰۰	
	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۵۰۰۰	
	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۶۰۰۰	
	۷	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰۰۰	
	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۸۰۰۰	
	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۹۰۰۰	

که چیري او س په دويمه مرتبه کي د يوزريزو مرتبه ته پاملننه وکوي، ليدل کيبي چي د (۱) عدد په همدي مرتبه کي دی او د لو مرۍ مرتبه تولې مرتبې يې صفر دي، چې (۱۰۰۰) يوزر لو ستل کيبي که چيري د (۱) د عدد په ئاي د ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلېي.

تاسو پوهېي چې د پورته عددونو صفرونه په لو مرۍ طبقي پوري اره لري، که چيري د لو مرۍ طبقي د صفرونو په ئاي د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دي صورت کي د ۱۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راخي.

فعاليتونه

لاندي کارتونو ته پاملننه وکړي:

د يوزيز و مرتبه د سليز و مرتبه د يوزريزو مرتبه د سل زيز و مرتبه

- الف: هفه عدد چې د پورتنيو ۴ کارتونو خخه په لاس راخي ولیکي.
- ب: نوموري عدد خو رقمونه لري؟
- ج: نوموري عدد ولوئ او په تورو باندي يې ولیکي.
- د: د صفر کارت په کومه مرتبه کي موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کيبي او که نه؟

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲، ۲۰۵۶ او ۲۰۰۶ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکي د نوموره عددونه رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندي جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکي.

زدیز	لیز	لیز

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا او نه زرو اته سوه درې څلوا پښت عددونه په رقم سره وليکي او په جدول کې ونسیاست چې د هر یوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زدیز	لیز	لیز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې ووایاست په یوه جدول کې يې ونسیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هفه مرتبې چې نه لوستل کېږي کومې دی، په هفو کې کوم رقم قرار لري؟

زدیز	لیز	لیز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکي. په جدول کې يې ونسیاست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

زدیز	لیز	لیز

۱- هر زده کوونکی دی د مرتبو یو جدول رسـم او د ۱۸۸۷، ۲۰۰۷ او ۲۰۱۶، ۲۰۰۷ عددونه ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په عددی بنه او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

زريز	سليز	ليوز
------	------	------

۶- خلور زره يو سلو شپ په ارقامو ولیکي او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

زريز	سليز	ليوز
------	------	------

۷- اته زره اووه سوه شپ نوي په ارقامو ولیکي او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

زريز	سليز	ليوز
------	------	------

۸- تهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

زريز	سليز	ليوز
------	------	------

۹- تهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او هم د ۱۸ او ۹ ګنيو پونستنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلوا کتابچو کې ولیکي.

زريز	سليز	ليوز
------	------	------

خرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلى. که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راخي او خو رقمي دي؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکي.

خلورم لوست

له ۱۰۰۰۰۱ خخه تر ۱۰۰۰۰۰ پوري د عددونو پيڙندنه

هدف: زده کروونکی به وکړۍ شي چې تر ۱۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولوکې.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی. که چېرې اوس په دې عدد باندې د
 (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰ په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه
 رقمي عدد دی او نوموری عدد د (۱) رقم د دو یمي طبقي د لس
 زريزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زريزو په مرتبه
 کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ او ۰ عددونه ولیکو د
 ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰ عددونه په لاس راځي.

دويچه طبقه (د زريزو طبقه)			لومړۍ طبقه (ديويزرو طبقه)		
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه
				۹	۹
			۱	۰	۰
			۹	۹	۹
	۱	۱	۰	۰	۰
	۹	۹	۹	۹	۹
۱	۰	۰	۰	۰	۰
۹	۹	۹	۹	۹	۹
۱	۰	۰	۰	۰	۰

او س که چېرې د ۹۰۰۰ د لوړۍ طبقي د یویزو په مرتبه کې ۱،
۹۰۰۳، ۹۰۰۲، ۹۰۰۱ او ۹ عددونه ولیکو، د ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲
۹۰۰۹، ۹۰۰۸، ۹۰۰۷، ۹۰۰۶، ۹۰۰۵ او ۹ عددونه په لاس راځي. همدارنګه که چېرې د ۹۰۰۹
عدد د لسيزو، سليزو او زريزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ عددونه
رقمونه ولیکو د ۹۰۷۶۸، ۹۷۵۴۲، ۹۶۰۲۵، ۹۰۷۶۸ په عدد باندي د (۱) عدد ورزيات شي، د
راځي. که چېرې د ۹۹۹۹ په عدد باندي د (۱) عدد ورزيات شي، ۱۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شي، ۱۰۰۰ عددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګوري.

لاندی تشن حایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په
دول په خپلو كتابچو کي ډک کړئ.
مثال: شپ او یا زره دوه سوه

7	2	2	0	0
---	---	---	---	---

پونتنې:

۱) شل زره

۲) اوولس زره شپ سوه پنځه خلو پښت

۳) دوه دېرش زره

۴) اته ويشت زره پنځه دېرش

۱		۲		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندی عددونه لکه حل شوي مثال په حروفو باندیوليکي.

مثال: ۳۸۹۳۰ - اته دېرش زره نهه سوه دېرش

- ۱ ۶۵۰۰۴
- ۲ ۷۳۶۴۲
- ۳ ۱۰۰۰۰
- ۴ ۸۷۰۰۷
- ۵ ۹۹۹۹۹

زده کوونکي دي د طبقو او مرتبو جدول په خپلو كتابچو کي رسـم
کړي، بیا دي لاندی عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کي وليکي او په
تورو دي وليکي.

۹۵۹۹۹ ، ۱۰۰۰۰ ، ۳۴۰۰۳

- ۱- خو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې يې ۹ او د سلیزو په مرتبه کې يې ۳ يې وي.
- ۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې يې ۴ او د زریزو په مرتبه کې يې ۲ راغلي وي.
- ۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې يې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې يې ۷ راغلي وي.
- ۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې يې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې يې ۶ راغلي وي.
- ۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې يې ۹ او وواياست چې دا عدد خو رقمونه لري؟
- ۶- که چېړي د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لوړۍ او دويمې طبقي په نورو مرتبو کې يې صفر ليکل شوي وي، کوم عدد لاس ته راخي؟

کورنۍ دندہ

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسـم او د ۱۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	سل زریزو	سلیزو	زریزو	لسو زریزو	لسو

دریم فصل

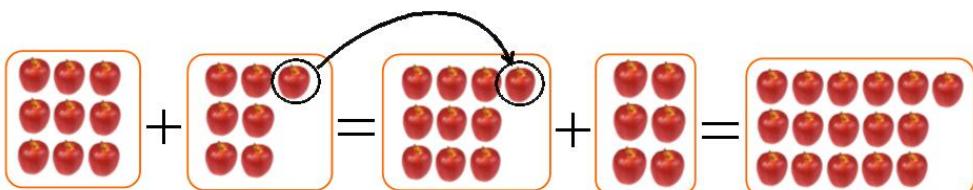
جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملی کې د لس دانه یېزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړۍ شي چې د جمعې عملیه د لس دانه یېزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي

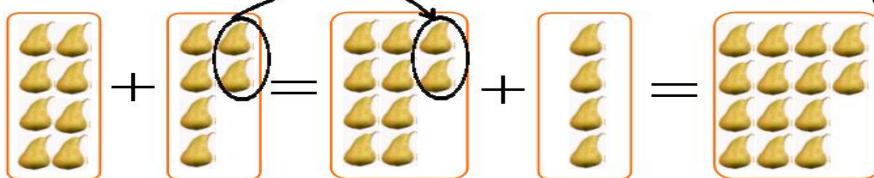
۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوى اړوندو عملیوته پاملرنه وکړئ.

$$9 + 7 = 10 + 6 = 16$$

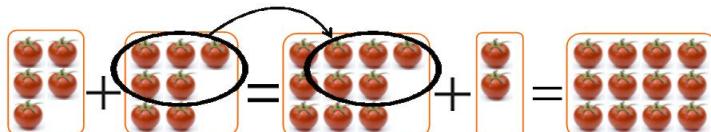
۲- مثال

$$8 + 6 = 10 + 4 = 14$$

فعاليت

حل شوي مثال په نظر کې ونسیئ او تشن ځایوونه یې ډک کړئ

$$\boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تشن ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{2} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{3} = \boxed{13}$$

$$\boxed{7} + \boxed{9} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}, \quad \boxed{5} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{8} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}, \quad \boxed{9} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{8} + \boxed{9} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تشن ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

$$\boxed{8} + \boxed{2} = \boxed{10} + \boxed{4} = \boxed{14}$$

$$\boxed{7} + \boxed{8} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{15}, \quad \boxed{9} + \boxed{4} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{13}$$

$$\boxed{9} + \boxed{7} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{12}, \quad \boxed{3} + \boxed{9} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{12}$$

$$\boxed{7} + \boxed{2} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{13}$$

۳- د جمعې په عملیې کې لاندې تشن ځایونه ډک کړئ.

$$\boxed{6} + \boxed{8} = \boxed{\quad} + \boxed{4} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{3} + \boxed{7} = \boxed{10} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{4} + \boxed{6} = \boxed{\quad} + \boxed{\quad} = \boxed{\quad}$$

خو داسي عددونه پیدا کولای شي چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپړم لوست

د خو رقمي عددونو جمع چې د جمعي حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کرونکي به وکړای شي چې د خو رقمي عددونو د جمعي حاصل په لاس راوړي.

زده کرونکي په دې وپوهیو چې په هره مرتبه کي یوازي یو رقم ليکلائي شو.

پا ملننه وکړي: تاسو په دو هم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کو چنيو عددونو کې ولوستل او ولوستل او زده موکړ، د جمعي دا عملیه په لويو عددونو کې دا سې په نظر کې ونسیئ.

زريز	زليز	سليز	لسيز	يويز
۰	۰	۰		
۲	۵	۳	۴	
+ ۶	۷	۶	۷	
۹	(۱) ۳	(۱) ۰	(۱) ۱	

مثال :

$$\begin{array}{r}
 00\ 0 \\
 25\ 34 \\
 + 6767 \\
 \hline
 9301
 \end{array}$$

فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړي:

$$\begin{array}{r}
 7321 \\
 + 2609 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 5843 \\
 + 6080 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 6435 \\
 + 1586 \\
 \hline
 \end{array}$$

کورنۍ دندہ

لا ندي پوښتنې حل کړي.

$$\begin{array}{r}
 34056 \\
 + 64967 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1087 \\
 + 994 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2703 \\
 + 9619 \\
 \hline
 \end{array}$$

پوښتنې:

۱- د حاصل خخه په کار اخستنې سره لاندې د جمعې پونستنې حل کړئ.
۳۴۵۶ ۱۰۰۴۷ ۱۴۴۳

$$+ \quad ۴۰۹۰۷$$

$$+ \quad ۹۹۹۳$$

$$+ \quad ۱۸۵۸$$

۲- لاندې پونستنې خپلو کتابچو کې وليکي او په تشو ځایونو کې یې مناسب عددونه وليکي.

$$\begin{array}{r} ۱ \\ ۸ \quad ۸ \quad ۶ \\ + \quad \boxed{} \quad \cdot \quad \boxed{} \\ \hline ۱ \quad ۳ \quad ۹ \quad ۴ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱ \quad ۱ \\ \boxed{} \quad ۷ \quad ۳ \\ + \quad ۳ \quad ۴ \quad \boxed{} \\ \hline ۵ \quad ۲ \quad ۲ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \\ + \quad ۴ \quad ۷ \quad ۸ \\ \hline ۴ \quad ۷ \quad ۸ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱ \\ ۷ \quad \boxed{} \quad \boxed{} \quad ۶ \\ + \quad ۴ \quad ۳ \quad \boxed{} \\ \hline ۷ \quad ۷ \quad ۹ \quad ۰ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱ \quad ۱ \\ \boxed{} \quad ۸ \quad ۷ \quad ۶ \\ + \quad \boxed{} \quad \boxed{} \quad \boxed{} \\ \hline ۱ \quad ۱ \quad ۰ \quad ۹ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱ \quad ۱ \\ ۶ \quad ۷ \quad ۸ \\ + \quad ۳ \quad ۲ \quad \boxed{} \\ \hline ۱ \quad ۰ \quad ۰ \quad ۱ \end{array}$$

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار یې د سودا اخیستلو لپاره ۷۰۶۵ افغانۍ نوری هم ورکړي او س له احمد سره خو افغانۍ دي؟

۴- په یوه بن کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګي او د زردالو ۵۵۰ نیالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بن ټول نیالګي خومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح خخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمه پيسې معلومې کړئ.

دا ختر په ورڅ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته یې ۵ ، ۵ افغانۍ ورکړي، معلوم یې کړئ چې پلار یې زامنو ته خو افغانۍ ورکړي دي؟

اووم لوت

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو خخه زياتي اجزاوي ولري

هدف: زده کوونکي به وکرای شي چې د جمعي عملیه چې له دوو جزو خخه زياتي
اجزاوي ولري سرتنه ورسوي

۱	۱	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+ ۱	۰	۰
۵	۱	۳

۱	۱	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+ ۶	۶	۴
۹	۶	۰

د جمعي لوړۍ هز	→ ۲	۵
د جمعي دویم هز	→ ۱	۲
د جمعي دریم هز	→ ۱	۰
د جمعي حاصل	→ ۴	۷

مثالونه:

فعاليتونه

۱- جمع يې کړئ.

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 4 & 7 \\
 & 1 & 1 & 2 \\
 + & 6 & 2 & 2 \\
 \hline
 & & &
 \end{array} \quad \text{ج:}$$

$$\begin{array}{r}
 & 1 & 0 & 1 \\
 & 2 & 3 & 4 \\
 & 5 & 6 \\
 + & 1 & 2 \\
 \hline
 & & &
 \end{array} \quad \text{ب:}$$

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 4 & 7 \\
 & 1 & 0 & 0 \\
 & 1 & 2 & 3 \\
 + & 1 & 4 & 7 \\
 \hline
 & & &
 \end{array} \quad \text{الف:}$$

- ۲- خو داسي عددونه ولیکن چې د جمعي حاصل يې ۹ شي، په داسي حال کې چې اجزاوي يې تکرار نشي.
- ۳- خو داسي عددونه ولیکن چې د جمعي حاصل يې ۱۲ او ۱۲ مساوي اجزاوي ولري.

جمع يې کړئ:

$$\begin{array}{r}
 & 3 & 5 \\
 & 7 & 4 & 3 \\
 & 3 & 7 & 1 \\
 + & 1 & 0 & 0 \\
 \hline
 & & &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 & 7 & 0 & 0 & 2 \\
 & 1 & 8 & 7 & 0 \\
 & 9 & 4 & 0 & 2 \\
 + & & & 8 \\
 \hline
 & & &
 \end{array}$$

۱- یوه بنوال د ۳۶۲۰۰ افغانيو منې د ۱۲۰۰۰ افغانيو ناك او د ۶۱۰۰ افغانيو شفتالو و پلورل. معلوم کړئ چې نوموري بنوال تولې خو افغاني لاس ته راوبري دي؟

۲- یوه هتي وال په لومرۍ ورڅ د ۱۲۰۰ افغانيو، په دوهمه ورڅ د ۱۲۰ افغانيو، په دريمه ورڅ د ۱۸۰۰ افغانيو او په خلورمه ورڅ د ۲۰۲۰۰ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم کړئ چې هتي وال په خلورو ورڅو کې تولې خو افغاني لاس ته راوبري دي؟

۳- لاندې پوښتنې لومرۍ په خپلو كتابچو کې ولیکۍ او بیایې تشن ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccccc}
 (1) & (1) & (1) & (1) \\
 \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} \\
 + & 7 & 0 & 9 & \boxed{} & 5 & 5
 \end{array} \\
 \hline
 1 & 0 & 0 & 0 & \boxed{}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccc}
 (1) & (1) & (1) & (1) \\
 \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} \\
 + & 6 & \boxed{} & 4 & 3 & 8
 \end{array} \\
 \hline
 7 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccccc}
 (1) & (1) & (1) \\
 1 & 0 & 6 & \boxed{} & 8 \\
 + & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} & 7 & \boxed{} \\
 \hline
 1 & 2 & 3 & 5 & 6
 \end{array}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{ccccc}
 (0) & (0) & (0) \\
 7 & 8 & 8 & 4 & 2 \\
 + & 9 & 8 & 8 & 7 \\
 \hline
 \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{} & \boxed{}
 \end{array}
 \end{array}$$

د تیوکر او بدللو یوې فابریکې په لومرۍ ورڅ ۴۳۰ متره تیوکر، په دويمه ورڅ ۷۴۰ متره تیوکر او په دريمه ورڅ ۱۰۲۰ متره تیوکر تولید کړي دي. معلوم يې کړئ چې په درې واړو ورڅو کې نوموري فابریکې خو متره تیوکر او بدلي دي.

اټم لوست

د جمعي د عملیې ازمويښت

هدف: زده کونکي به وکولای شي چې د جمعي عملیې امتحان کړي.

$$\begin{array}{r}
 322 \\
 + 1076 \\
 \hline
 1398
 \end{array} ?$$

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شي چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړي؟
فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

شاکر وویل: خرنګه پوهیبې چې پونستنه دې صحیح حل کړې
ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار لپاره د جمعي د اجزاءو ۱۰۷۶
خایونه بدلوو او د جمعي عملیې سرته رسوو.
خرنګه چې په دواړو حالتونو کې عین عدد لاس
ته راغنى نو ټواب صحیح دی.

لاندې پونستني لوړۍ په کتابچو کې جمع او بیا یې و آزماي.

$$\begin{array}{r}
 29764 \\
 + 50235 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 10860 \\
 + 28015 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2345 \\
 + 1022 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

۱. لاندې عددونه لوړۍ جمع او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r}
 17891 \\
 + 71864 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 7650 \\
 + 63425 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 37764 \\
 + 15321 \\
 \hline
 \end{array}$$

۲. د ۱۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بن کې ۸۰۰۰ د منو نیالکي وه، په نوموري بن کې ۱۶۷۴۵ نور نیالکي یې کینول شول او س په بن کې خو نیالکي موجود دی. په دوه ډوله یې ټواب په لاس راوړئ.

لاندې پوښتنې لوړۍ په خپلو کتابچو کې حل او بیا یې و آزمايئ.

$$\begin{array}{r}
 70042 \\
 + 20800 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 1642 \\
 + 8607 \\
 \hline
 \end{array}$$

څلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل خخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړۍ شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سره ورسو.

پاملنې وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانۍ یې قلم او کتابچه واخیستل او س د حمیده سره خو افغانۍ پاتې دي؟

$$\begin{array}{r}
 \text{مفرق منه} \\
 94 \\
 - 42 \\
 \hline
 52
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 94 - 42 = 52 \\
 \text{يا:}
 \end{array}$$

محسن ۱۳۸ کریته منې لري، که چېږي د هفو خخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي، خو کرېته منې به له هفه سره پاتې شي؟

$$\begin{array}{r}
 138 \\
 - 28 \\
 \hline
 110
 \end{array}$$

يوه هتي وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېږي له هفو خخه یې ۷۸۰ متره توکر پلورلى وي خو متره توکر نور ورسه پاتې دي؟

$$\begin{array}{r}
 3980 \\
 - 780 \\
 \hline
 3200
 \end{array}$$

يوه عبارتې پونستنه ترتیب او حل کړي.

مشق او نهرين

۱- لاندی پونستنی حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 6742 \\ - 1030 \\ \hline 68927 \\ - 56706 \\ \hline 19999 \\ - 7999 \\ \hline \end{array}$$

۲- لاندی پونستنی په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 17760 \\ - 2642 \\ \hline 19952 \\ - 17310 \\ \hline 19952 \\ - 2642 \\ \hline \end{array}$$

۱- د اوه اویا زره له عدد څخه د اوه اویا زره عدد تفریق کړئ.

کوانی دندہ

لاندی د تفریق عملی په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

$$\begin{array}{r} 17978 \\ - 1847 \\ \hline 18979 \\ - 1847 \\ \hline 18979 \\ - 17132 \\ \hline \end{array}$$

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سره رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې خخه کوچنۍ وي زده کوونکي د وروستي رقم خخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولاي شي.

خرنگه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یو یزو له مرتبې خخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې خخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کرل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې خخه یو لسي د یو یزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې خخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې خخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه خخه کار و اخلىء.

$$\begin{array}{r}
 & 2 & 14 & 12 \\
 - & 3 & 5 & 2 \\
 & 1 & 7 & 5 \\
 \hline
 & 1 & 7 & 7
 \end{array}$$

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 7358 \\
 - 6359 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 3006 \\
 - 11248 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \text{_____} \\
 - 9991 \\
 \hline
 \text{_____}
 \end{array}$$

د جمعي او تفريقي تهرينونه:

۱- په چوکات کي دوه عددونه يو له بل سره جمع کړئ

۷۰۳ او ۸۴۰

۱۱۱ او ۱۰۴

۲۱۳ او ۱۰۰

۵۸۳ او ۶۰۷

۸۴ او ۲۵۶۴

۶۴۱ او ۳۷۲

۲- په چوکات کي دوه عددونه په نظر کي و نيسئ، دلوي
عدد خخه کو چنی عدد تفريقي کړئ.

۱۷۳۲ او ۴۸۱

۷۸۶ او ۳۲۵

۱۰۹ او ۳۰۰۵

۹۷۸ او ۱۰۰۰

۶۴۰ او ۱۹۲

۸۷ او ۱۷۶

۳- ۱۸۰ کسانو چې سري او شني جامي يې اغواستي وي، د
ځفاستي په یوې لوبي کې يې گډون وکړ، که چېږي
۹۲ تنو يې سري جامي اغواستي وي خو تنو يې شني جامي
اغواستي دي؟

کوانۍ دنده

په یوه لومړني بسوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که
چېږي ۱۷۴ يې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

٤- په يوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دی، ۲۳۰ تنه يې په يوه هوائي دگر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموري الوتکي ته وختل. اوس د مسافري نو شمېر خو تنه دی؟

٥- په يوه کارتنه کې ۱۰۰ دانه ييز دوه قطیه قلمونه و، که چېري ۶۸ داني قلمونه زده کوونکو ته ويشل شوي وي، نور خو داني قلمونه پاتې دی؟

٦- که چېري د دريم (الف) په تولگي کې ۳۷ زده کوونکي او د دريم (ب) په تولگي کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي، په داسي حال کې که په دواړو تولگيو کې ۲۰ نجوني وي، په دواړو تولگيو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

٧- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دی، که چېري په يوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي دبل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

٨- د چرګانو په يوه فارم کې ۲۰۵ چرګي او په بل کې ۳۱۱ چرګي دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسي حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی؟

کوانۍ دندہ

د تفريقي يوه عبارتني پونستنه ولیکئ او حل يې کړئ.

۹- لوړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د ۱۴۲۱

۲۱۸

جمعی حاصل خخه هر یو د جمعی جز

تفریق کړئ.

+

—

۱۰- احمد یو خوراک، محمود دوه خوراکه او سليم درې خوراکه کباب و خور او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغاني ورکړي، که چېږي د یو خوراک کباب قيمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي خو افغانۍ بيرته ورکړي؟

۱۱- کريم ۹۸۰ افغانۍ در لودې خپلو در پوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د نسوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړي، معلوم کړئ چې د کريم سره خو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د = ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسې او حل یې کړئ، بیا داسي عبارت ورته ولیکي چې د عملیې مفهوم و بنېي.

کوونکو دندو

زده کوونکي دې لاندې پونستني په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

-۳

۸۱۱۰

- ۶۱۸

۴۰۳۹

۷۰۴۷

+ ۲۰

-۲

۱۰۹

۶۱۳

+ ۷۸

-۱

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عدد و نو خخه کوم یو بی لوی او کوم

بی کوچنی دی؟ له لوی عدد خخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پونستنو تش حایونه د <،=،> په مناسبو نښو

سره ډک کړئ.

$$23451 \quad \boxed{} \quad 7642$$

$$43520 \quad \boxed{} \quad 43216 + 304$$

$$43216 \quad \boxed{} \quad 43520 - 304$$

$$78430 \quad \boxed{} \quad 87986$$

کوارٹ دندنه

لاندې پونستني حل کړي.

$$\begin{array}{r} 18042 \\ - 8724 \\ \hline \boxed{} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 76421 \\ - 67840 \\ \hline \boxed{} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10076 \\ - 9327 \\ \hline \boxed{} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10000 \\ - 92468 \\ \hline \boxed{} \end{array}$$

يۈۋىسىم ئوست

د تفريق د عمليي ازمايل

امتحان		
د تفريق	شى	چى
مئەنلىكى	٤	١
مئەنلىكى	٢	٢
مئەنلىكى	٤	٣
مئەنلىكى	٢	٤

مثال		
٨	٣	٤
٤	٢	٢
٤	١	٢

هدف: زده كونىكى په دې پوه شي چى د تفريق پونستنه بى په سمه توگە حل كېرى ده او

كە نه

د دې لپاره چى باوري شو د تفريق پونستنه مو په سمه توگە حل كېرى ده او كە نه؟ هفه په لاندى توگە آزمويي:

آزمويي		
د تفريق حاصل	٤	١
مغروق	٤	٢
+ مغروق منه	٨	٣
مغروق منه	٤	٤

مثال		
٨	٣	٤
٤	٢	٢
٤	١	٢

د تفريق د عمليي د ازمايلو لپاره لو مرى د تفريق حاصل لە مغروق سره جمع كwoo، كە چېرى مغروق منه لاس تە راشىي پونستنه سمه ده او لە هفه پرته غلطە ده.

فعاليت

- د پورته حل شوي مثال په توگە لاندى پونستنى په خپلۇ كتابچو كې حل او آزمایي.

٧٦٢٩

- ٤٥٥٢

٨٤٤٧

- ٦٢٤٥

$$\begin{array}{r}
 & \textcircled{9} & \textcircled{11} & \textcircled{12} \\
 - & 1 & 0 & 2 & 4 \\
 & 6 & 3 & 5 \\
 \hline
 & 3 & 8 & 9
 \end{array}$$

كۈرنى دندە

هر زده كونىكى دى په خپلە يوه پونستنه ولېكىي او حل

دې کړي بیا دې وآزموي.

۱- لاندې پښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 10000 \\ - 9999 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7325 \\ - 1976 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6420 \\ - 1840 \\ \hline \end{array}$$

۲- یوه بنوال ۱۰۸۰ نیالگی وپلورل، ۲۱۰ نیالگی له هفه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموري بنوال ټول خو نیالگی درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموري ۹۰۴ میږې وپلورلې، معلوم کړئ چې خو میږې ورسه پاتې دې؟

۴- یوه دکان دار په خلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلې دې، که چېږې په لومرۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلې وي، د هفه د خلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانی معاش اخلي، که چېږې په ۹۰۰ افغانی اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانی د کور کرايه ورکړي، خو افغانی له هفه سره پاتې کېږي؟

کوانۍ دندہ

یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه د غنemo حاصل ، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراک لپاره وساتل، پاتې خومره غنم بايد وپلوري تر خو خپلې نوري اړ تیاوې بشپړې کړي؟

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کرونکي به د عددونو خط و پیشني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلابی شي.

فعالیت

۱_ د عددی کارتونو د شکلونو خخه په ګته اخښتنې سره د لاندې جدول تشن ځایونه ډک کړئ.

۲_ د پورته ډک شوي جدول خخه په ګته اخستانې سره د لاندې خط په هفو ټکو باندې چې عدد ليکل شوي نه دي، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هفو اړوند عدد ولیکي.

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددی خط د پیل (مبدأ) په نامه يادېږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه يادېږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۷، ۱۹ عددونه داسې ترتیب کوو.

۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱، ۲

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ
باندې لس نقطي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب
سره عددونه له کین لوري څخه بنې لوري ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د تولګي مخې ته په قدم و هلو پیل
وکړي، نور زده کوونکی دې د هغه قدمونه حساب کړي
او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښی.

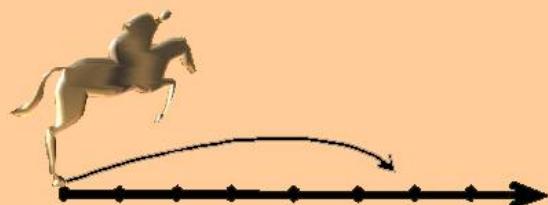
۳- د ۳، ۵، ۷، ۲، ۱۶، ۴ او ۱۱ عددونه په ترتیب سره د عددی خط په
مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۵، ۲، ۷، ۱۰، ۸، ۱۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د
کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددی خط نقطي په نظر کې ونیسه، عددونه
په ترتیب سره د کین لوري څخه بنې لوري ته ولیکئ.

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۱، ۲، ۴، ۵، ۷، ۶، ۸ او ۳
عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

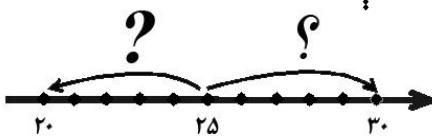
هدف: زده کوونکی به لسوونو ته نژدی عددونه يعني (۱۰، ۲۰، ۳۰، ۴۰)، ته نژدی عددونه) تشخيص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندي په لاتدي توګه بسودل شوي دي، د ۲۲ عدد کوم یوه لسوونو ته نژدی دی؟ يعني ۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدی دی؟

د خط په مخ باندي ليدل کېږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، خرنګه چې ۲۲ له ۲۰ خخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ خخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د د ۳۰ عدد په نسبت د ۲۰ عدد ته نژدی دی، نومونه ۲۲ د ۲۰ په نژدی والي کې حساب وو.

فعاليت: آيا د ۲۵ عدد ۲۰ ته نژدی دی او که ۳۰ ته؟

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پښه شي، موږ وايو دواړو ته يو شان فاصله لري.

پوشتنی:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدی دی؟ جلا جلا یې ولیکۍ او کوم عدد د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراقه دی کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدی دی؟ وي یې ولیکۍ!

د ۹۳، ۹۷، ۹۸، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدی دی جلا، جلا یې ولیکۍ.

۱- د عددونو خط ته په پاملرنی سره د حل شوي مثال په توګه
لاندې عددونه کوم عددونه ۶۰ او کوم عددونه ۷۰ ته نژدي

دی.
مثالونه:

۶۴

۶۶

۶۷

۶۳

۶۰
۷۰

۶۱

۷۰
۷۹

۷۹

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې وئيسي، کوم عددونه ۴۰ ته او
کوم عددونه ۵۰ ته نژدي دی؟

۴۶

۴۴

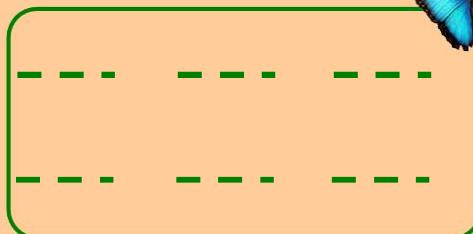
۴۸

۴۲

۴۴

۴۵

۳- هجه عددونه چې ۷۰ ته نژدي دی په خپلو كتابچو کې په ترتیب
سره ولیکي.

۴- د ۴۰ او ۶۰ په منځ کې خو عددونه ۵۰ ته نژدي دی؟ په ترتیب سره
بې ولیکي.

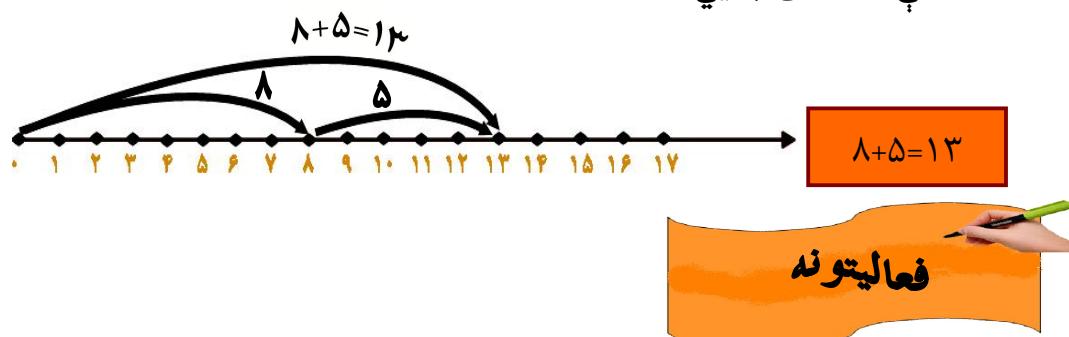
د ۷۵، ۷۹ او ۷۶ عددونو خخه کوم عددونه او يا او کوم يې اتيا ته نژدي
دي؟ په خپلو كتابچو کې بې ولیکي.

څوار لسم لوست

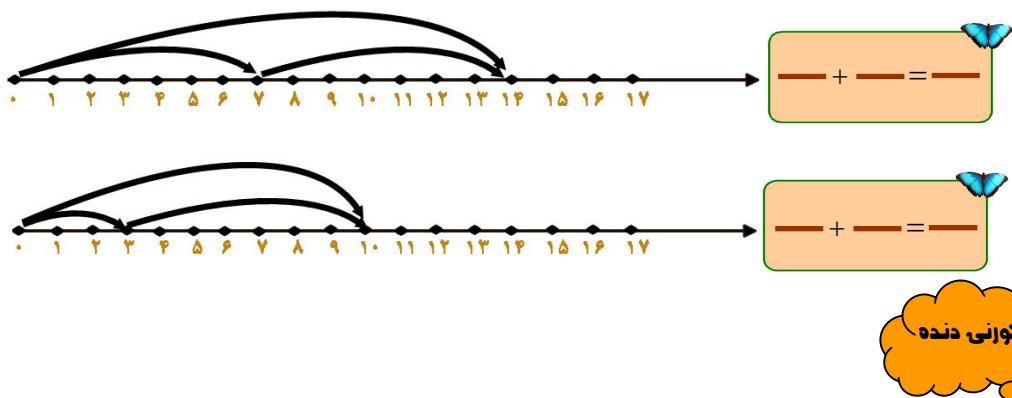
په عددی خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کونکی به وکړۍ شي د جمعې عملیه په عددی خط باندې سرهه ورسوی.

د $8+5=13$ د جمعې عملیه په عددی خط باندې داسې سرهه رسوو.
لومړۍ د لاندې عددی خط په مخ باندې د صفر څخه د 8 واحدونو په اندازه بنسی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د 5 واحدونو په اندازه بنسی خوا ته حرکت کوو، ليدل کېږي چې د 13 عدد ته رسیږو، دا عدد د 8 او 5 عددونو د جمعې حاصل بنسی.

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرهه ورسوی.

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرهه ورسوی.

$$3+6=9$$

$$3+4=7$$

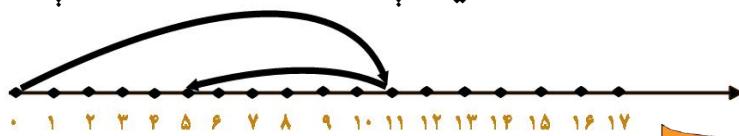
پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندي د تفريقي عملیه

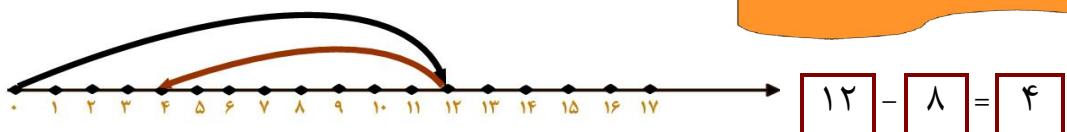
هدف: زده کورونکي به وکړۍ شي د عددونو په خط باندي د تفريقي عملیه سره سړه ورسوی.

غواړو د عددی خط په مخ باندي د ۱۱ له عدد خخه د ۶ عدد تفريقي کړو. د عددی خط په مخ باندي د صفر له نقطې خخه د ۱۱ واحدو په اندازه نښی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددی خط په مخ باندي د ۱۱ له عدد خخه کینې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته گرځوا او حرکت کوو. ليدل کېږي داسې نقطې ته رسېږو چې د ۵ عدد رابښي. د شکل له مخی معلومېږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنۍ نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په رياضي کې هفه عملیه داسې ليکو.

$$11 - 6 = 5$$

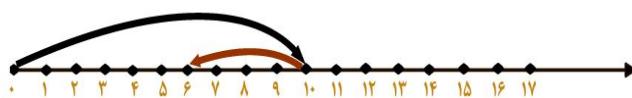

فعاليتونه

$$12 - 8 = \boxed{4}$$

- ۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره د لاندې شکلو نوله مخی د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیي سره سړه ورسوی.

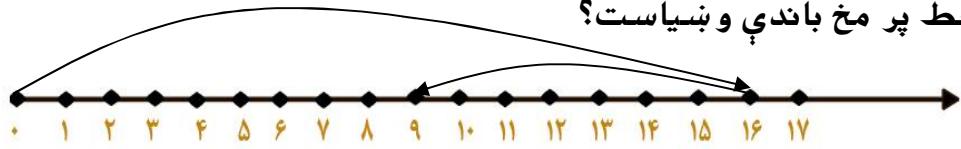

$$\boxed{} - \boxed{} = \boxed{}$$

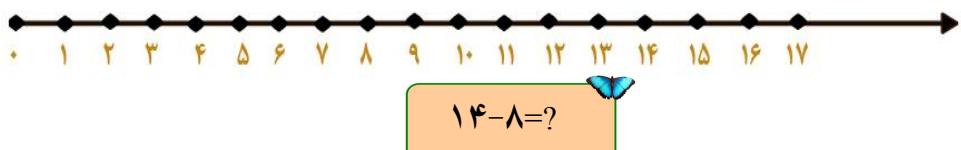

$$\boxed{} - \boxed{} = \boxed{}$$

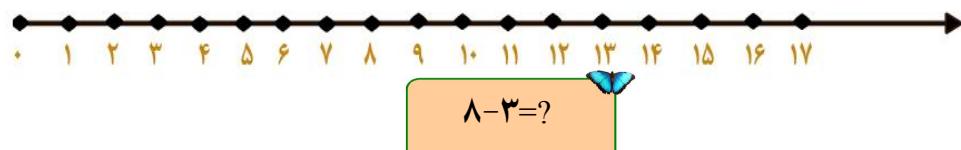
۲ - د لاندې تفریق عملی په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وبنیاست؟

$$16 - 7 = ?$$

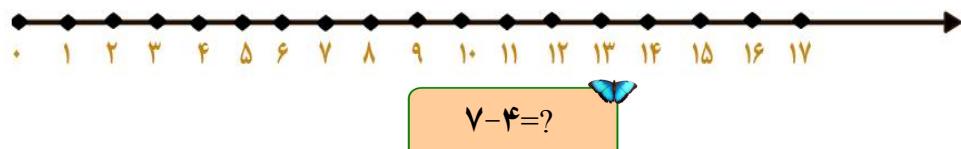
$$14 - 8 = ?$$

$$8 - 3 = ?$$

کړانۍ دندہ

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

$$7 - 4 = ?$$

شپرم فصل ضرب

شپارسم لوست: د ضرب د عملیي پیژندنه

هدف: زده کونکي د ضرب عملیه چې د خو مساوري عددونو د جمعي لنډي طریقې په مفهوم و پوهېږي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې و نیسې او په شفاھي توګه ورته
خواب و واياست:

۱- په دوه بساخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دی او تولې
خو کېږي؟

۲- په لاندې تصویر کې خو گلداڼي وينې او په هره گلداڼي کې
خو گلان دی؟ تیول خو گلان کېږي؟

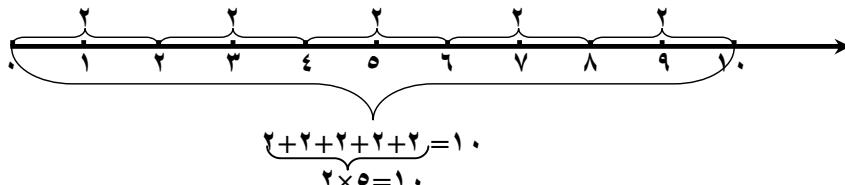
لومړۍ مثال:

خو قابه وينې، په هر قاب کې خو داني ناكه دی او د تیولو ناكو شمېر
خو کېږي؟

$$2+2+2+2=8$$

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کېږي، په دې معنا چې: ۴ واري
۲ د ۸ سره مساوي کېږي او د ضرب په شکل یې داسي لیکو. $2 \times 4 = 8$
داسي لوستل کېږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کېږي.

دویم مثال: د لاندی عددی خط په مخ باندی د ضرب افاده په پام کې نیسو:

در یم مثال:

شپر ستوری په خو گروپونو کې وینئ، قول خو ستوری کیوې؟

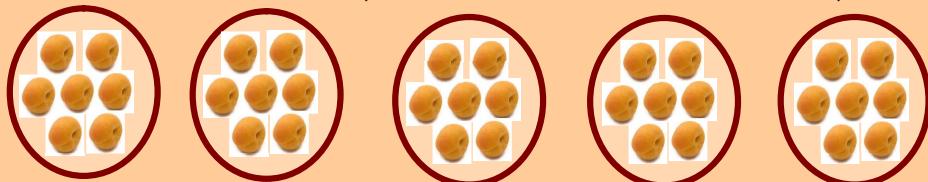

$$6+6+6+6=24$$

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو:

۱- د لاندی شکلونو د جمعی او ضرب افادې و لیکئ.

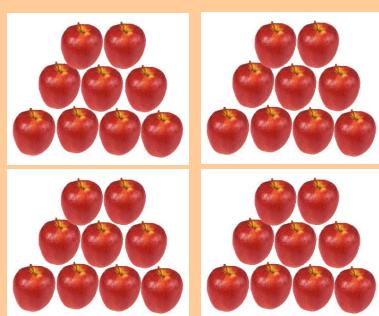
۲- د چاپیریال د موادو په واسطه د جمعی د افاده 3×3 په شکل و بنیاست!

۳- د لاندی عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې و لیکئ

$$5+5+5+5+5+5+5+5$$

او حل یې کړئ.

$$\underline{\quad} \times \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

مخامخ شکلونه په نظر کې و نیسې، د هفو د جمعی او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې و لیکئ او حل یې کړئ.

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} + \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

$$\underline{\quad} \times \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکرای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دويم تولگي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لابنه پوهيدو لپاره 63×5 د ضرب حاصل له نظره تير وو. په دې پونتنه کې لوړۍ 5 د یو یزو له رقم یعنې 3 سره ضربوو چې 15 کېږي، د 5 رقم د ضرب حاصل د یو یزو په مرتبه کې لیکو د لسيز و مرتبه یې چې له 1 لس خخه عبارت دي د لسيز و د مرتبې د عدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \\ \times 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوسم د لسيز و په مرتبه یعنې 6 کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې 30 کېږي او د حاصل سره (1) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \\ \times 5 \\ \hline 30 \end{array}$$

فعاليتونه

۴۴	۲۵	۴۱	۱۵
$\times 6$	$\times 7$	$\times 8$	$\times 8$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
۲۲	۵۳	۳۰	۲۵
$\times 6$	$\times 7$	$\times 6$	$\times 9$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

پښتنې:

- ۱- تشن هایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز خخه په ګته اخښتني سره په مناسبو عددونو ډک کړئ.

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۴ \\ \hline ۵ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۱۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۳ \\ \hline ۴ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۲ \\ \hline ۳ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۱۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۵ \\ \hline ۵ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۳۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۴ \\ \hline ۴ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|c|} \hline & \times & ۲ \\ \hline ۲ & \times & \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline ۲۴ \\ \hline \end{array}$$

- ۲- د کین لوري د جدول له بشپړولو وروسته د بنې لوري د جدول تشن هایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

۵	\times	۵	=	۲۵
۶	\times	۵	=	
۷	\times	۵	=	
۸	\times	۵	=	
۹	\times	۵	=	
۱۰	\times	۵	=	

۵	\times	۵	=	۲۵
۵	\times	۶	=	
۵	\times	۷	=	
۵	\times	۸	=	
۵	\times	۹	=	
۵	\times	۱۰	=	

- له لوبيا، ورو دبرو او یاد چاپير يال له نورو توکو خخه په ګته اخښتني سره د لاندې جدول تشن هایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

\times	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

اټلسیم لوست

د ۶ او ۷ ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملره و کړئ!

۱	\times	۲	=	۲
۲	\times	۲	=	۱۲
۳	\times	۲	=	۱۸
۴	\times	۲	=	۲۴
۵	\times	۲	=	۳۰
۶	\times	۲	=	۳۶
۷	\times	۲	=	۴۲
۸	\times	۲	=	۴۸
۹	\times	۲	=	۵۴
۱۰	\times	۲	=	۶۰

۱	\times	۷	=	۷
۲	\times	۷	=	۱۴
۳	\times	۷	=	۲۱
۴	\times	۷	=	۲۸
۵	\times	۷	=	۳۵
۶	\times	۷	=	۴۲
۷	\times	۷	=	۴۹
۸	\times	۷	=	۵۶
۹	\times	۷	=	۶۳
۱۰	\times	۷	=	۷۰

د جدول له مخي دي د ۶ او ۷ عددنو ژبني ضرب له ياده زده کړي.

مشکل او تهرين

۱. دژبني ضرب خخه په گته اخيستني سره لاندي قش
حایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$4 \times \boxed{\quad} = 24$$

$$\boxed{\quad} \times 6 = 24$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 28$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 35$$

$$7 \times 5 = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} \times 6 = 42$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 48$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 56$$

$$7 \times 6 = \boxed{\quad}$$

$$\boxed{\quad} \times 5 = 35$$

$$4 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 49$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 36$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 49$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 56$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 56$$

$$9 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times \boxed{\quad} = 56$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 63$$

$$\boxed{\quad} \times 7 = 48$$

کواني دندو

لاندي عددونه ضرب کړئ.

$$3 \times 7 = \boxed{\quad}$$

$$7 \times 3 = \boxed{\quad}$$

$$4 \times 9 = \boxed{\quad}$$

$$9 \times 4 = \boxed{\quad}$$

$$5 \times 8 = \boxed{\quad}$$

$$8 \times 5 = \boxed{\quad}$$

۲- لاندی پونستنی حل کړئ.

$$۴ \times ۷ = \boxed{}$$

$$۷ \times ۴ = \boxed{}$$

$$۵ \times ۷ = \boxed{}$$

$$۷ \times ۵ = \boxed{}$$

$$۶ \times ۷ = \boxed{}$$

$$۷ \times ۶ = \boxed{}$$

$$۳ \times ۸ = \boxed{}$$

$$۸ \times ۳ = \boxed{}$$

$$۴ \times ۸ = \boxed{}$$

$$۸ \times ۴ = \boxed{}$$

$$۵ \times ۸ = \boxed{}$$

$$۸ \times ۵ = \boxed{}$$

۳- لاندی پونستنی حل کړئ.

$$۶۴$$

$$\times \quad ۷$$

$$\overline{\boxed{}}$$

$$۴۶$$

$$۳۲$$

$$\times \quad ۶$$

$$\overline{\boxed{}}$$

$$۴۶$$

$$\times \quad ۷$$

$$\overline{\boxed{}}$$

$$\times \quad ۶$$

$$\overline{\boxed{}}$$

کواني دندو

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې وليکي.

نوسلم لوست

د ۱۰، ۹ او ۸ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

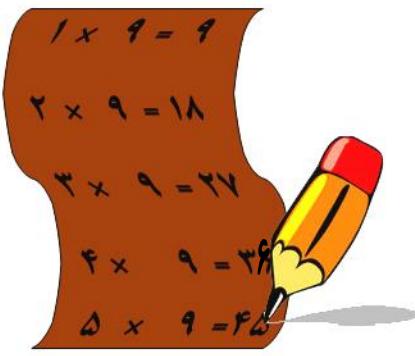
هدف : زده کونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورخني ژوند کې ورڅنه کنېه واخلي.

د ژبني ضرب لاندي هريوه جدول ته پاملننه وکړي.

۱	\times	۱۰	=	۱۰
۲	\times	۱۰	=	۲۰
۳	\times	۱۰	=	۳۰
۴	\times	۱۰	=	۴۰
۵	\times	۱۰	=	۵۰
۶	\times	۱۰	=	۶۰
۷	\times	۱۰	=	۷۰
۸	\times	۱۰	=	۸۰
۹	\times	۱۰	=	۹۰
۱۰	\times	۱۰	=	۱۰۰

۱	\times	۹	=	۹
۲	\times	۹	=	۱۸
۳	\times	۹	=	۲۷
۴	\times	۹	=	۳۶
۵	\times	۹	=	۴۵
۶	\times	۹	=	۵۴
۷	\times	۹	=	۶۳
۸	\times	۹	=	۷۲
۹	\times	۹	=	۸۱
۱۰	\times	۹	=	۹۰

۱	\times	۸	=	۸
۲	\times	۸	=	۱۶
۳	\times	۸	=	۲۴
۴	\times	۸	=	۳۲
۵	\times	۸	=	۴۰
۶	\times	۸	=	۴۸
۷	\times	۸	=	۵۶
۸	\times	۸	=	۶۴
۹	\times	۸	=	۷۲
۱۰	\times	۸	=	۸۰

زده کونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکي او یاد دې کړي.

مئند او تمن

۱- د ۸ ژبني ضرب خخه په گتهه اخستنې سره لاندې تشن
حایونه ډک کړئ.

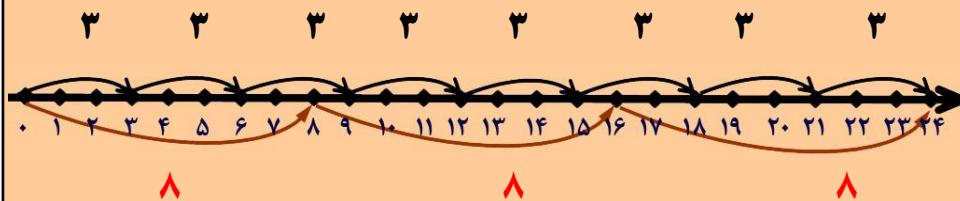
۸			۲۴				۵۶		۸۰
---	--	--	----	--	--	--	----	--	----

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تشن
حایونه ډک کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱				۴۲		۶۳	

۳- په یوه بن کې ۸ هلکان د منو په ټیولولو بوخت دي، که
چېرې هر هلك ۷ داني منې ټیولي کړې وي، معلوم کړئ
چې ټیولي یې خو منې ټیولي کړې دي.
یادو نه: لاندې مثال په پام کې ونیسی.

$$8 \times 3 = 24 \quad \text{یا} \quad 3 \times 8 = 24$$

د پورته مثال سره سه لاندې پوښتنې په عددې خط
باندې حل کړئ.

$$9 \times 2 = 18 \quad \text{الف:}$$

$$4 \times 6 = 24 \quad 6 \times 4 = 24 \quad \text{ب:}$$

لاندې پونستني د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱۲۸

$$\begin{array}{r} \times \\ 9 \\ \hline 1152 \end{array}$$

۴۷

$$\begin{array}{r} \times \\ 8 \\ \hline 376 \end{array}$$

۱ مثال:

$$\begin{array}{r} 38 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

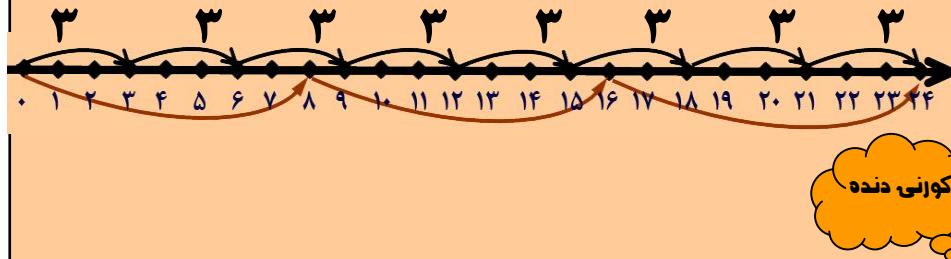
$$\begin{array}{r} 114 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 289 \\ \times 8 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \\ \times 7 \\ \hline \square \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 178 \\ \times 9 \\ \hline \square \end{array}$$

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضيکي افادي ولیکي.

تول زده کوونتکي دې ۹، ۸ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

شلم لوست

۱۰-۱) پوري د زبني ضرب له جدول خخه د کار اخستلو طريقه

هدف: زده کوننکي د زبني ضرب جدول و پيژني او له هغه خخه گئيه و اخستلای شي.

لاندي د زبني ضرب جدول ته پامرنه و گپري:

\times	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخستني طريقه:

د 5×4 د ضرب د پيدا کولو له پاره د بسي لاس يوي گوتى ته د لومرى ليکي د 4 له عدد خخه گېسته خواته حرڪت ورکرى او د كين لاس يوي گوتى ته د لومرى ستني (ستون) د 5 له عدد خخه بسى خواته حرڪت ورکرى، په نتيجه کې دواره گوتى په يوه عدد باندي سره يو خاي کېي، كله چې عدد ولوئ ليدل کېي، چې د 20 عدد دى چې د 5×4 د عملاني د ضرب حاصل دى. يعني: $20 = 5 \times 4$

پوښتنې:

- ۱- د جدول خخه په ګتمې اخستو سره ټوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ټایونه کې ولیکئ.

$$5 \times 6 = \boxed{}$$

$$7 \times 8 = \boxed{}$$

$$9 \times 6 = \boxed{}$$

$$10 \times 1 = \boxed{}$$

$$7 \times 8 = \boxed{}$$

$$4 \times 8 = \boxed{}$$

- ۲- لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ او ټوابونه یې د ژبني ضرب په جدول کې پیدا کړئ.

۴	۶	۵	۹	۸	۷
$\times 5$	$\times 8$	$\times 7$	$\times 6$	$\times 8$	$\times 6$
<hr/> <hr/>					

- ۳- په متناوب ډول، اته، وشمیرئ او تشن ټایونه پري ډک کړئ.

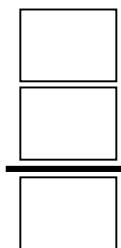
<hr/> <hr/>	72	<hr/> <hr/>	56	<hr/> <hr/>	32	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	8
-------------	----	-------------	----	-------------	----	-------------	-------------	---

- ۴- د ژبني ضرب خخه په ګتمې اخستنې سره لاندې تشن ټایونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	<hr/> <hr/>	9	<hr/> <hr/>	9	<hr/> <hr/>
\times	.	\times	9	\times	6	\times
<hr/>	.	<hr/>	72	<hr/>	45	<hr/>

<hr/> <hr/>	8	<hr/> <hr/>	8	<hr/> <hr/>	6	<hr/> <hr/>
\times	8	\times	8	\times	6	\times
<hr/>	.	<hr/>	8	<hr/>	54	<hr/>

۵- په ۶، ۸ او ۴ عددونو کې دیر لوی عدد له دیر کو چني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پیدا کړئ.

۶- لطيفي ۹ قطي تباشير راواخيسټل که چېږي په هري قطي کې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفي خو قلمه تباشير اخيسټلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

x	۸	۷	۹	۵	۶
۸					
۷					
۹					

زده کوونکي دي لاندې پوبنتني حل کري.

$$22 \times 9 = \underline{\underline{\quad}}$$

$$15 \times 8 = \underline{\underline{\quad}}$$

$$14 \times 7 = \underline{\underline{\quad}}$$

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده ګونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سره ته ورسوي.

مثال: قاسو پوهیږئ چې :

د ضرب حاصل د ضرب دزيم جز د ضرب لومړۍ جز

یا:

$$6 \times 5 = 30$$

اوس غواړو چې د ۵ عدد ۶ واري جمع کړو.

$5+5+5+5+5+5=30$

د ضرب حاصل د ضرب دزيم جز د ضرب لومړۍ جز

یا:

$$5 \times 6 = 30$$

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کېږي چې د ضرب د اجزاءو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

$6 \times 5 = 5 \times 6 = 30$

فَعَالِيَّةٌ

$$1 - \frac{56}{100} = 44\%$$

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دي؟

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟

— — — — — ج: د ۵۶ عدد په خه نامه یادیوی؟

د: نامعلوم جز یا تشن چای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

$$\text{پہ افادہ کی } \boxed{\quad} \times 7 = 56 - 2$$

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دي؟

ب: نامعلوم جز یا تش ئای په یوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پونستنو افادی یو له بله سره پر تله کرئ او ووایاست چې خه

توبير لري؟

د: کومه پایله چی د^(۱) او^(۲) پونتنو له پر تله کولو خخه لاس ته راغلی په

خپلو کتابچو کی یہ ولیکئ۔

کوائی، دندہ

د نموني په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$7 \times 6 =$	$6 \times 7 =$
$6 \times 6 =$	$6 \times 5 =$
$7 \times 5 =$	$5 \times 7 =$

نمونه:

۱- د کین لوري د ضرب خخه په ګتې اخستني سره د نسي لوري د ضرب تشن ځایونه بشپړ کړئ.

$6 \times 7 =$	$7 \times 6 = 42$
$9 \times 7 =$	$7 \times 9 = 63$
$3 \times 8 =$	$8 \times 3 = 24$
$6 \times 4 =$	$4 \times 6 = 24$
$7 \times 3 = 21$	$3 \times 7 = 21$

۲- په لاندې پوښتو کې تشن ځایونه ډک کړئ.

$\begin{array}{r} 7 \\ \times \boxed{} \\ \hline 7 \end{array}$ <p>ج:</p>	$\begin{array}{r} 6 \\ \times \boxed{} \\ \hline \cdot \end{array}$ <p>ب:</p>	$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 4 \\ \hline 4 \end{array}$ <p>الف:</p>
--	--	--

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

\times	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
\times	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63	70
\times	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72	80

په لاندې تشو ځایونو کې داسي عددونه ولیکن چې ضرب حاصل بې بدلون ونکړي.

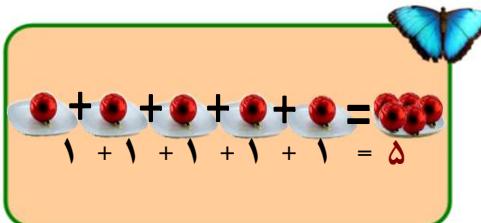
$$\boxed{} \times 4 = 4 \times 7 = \boxed{}$$

$$8 \times 4 = \boxed{} \times 8 = \boxed{}$$

دوه ويشتم لوست

په ۱، ۱۰، او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول

هدف: زده کرونکي به په ۱، ۱۰، او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول د یوی آسانې طریقی په توګه ويژني.

په لند دول دasic لیکل کيږي.

$$1 \times 5 = 5$$

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې دول هم ونسيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې يو واري وينو نو د ضرب عملیه يې دasic لیکو.

$$1 \times 5 = 5$$

له پورته دوو عملیو خخه دا نتيجه لاس ته رائحي، که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دي، نو لیکلی شو چې:

$$1 \times 8 = 8$$

$$8 \times 1 = 8$$

$$4 \times 1 = 4$$

$$1 \times 4 = 4$$

$$64 \times 1 = 64$$

$$1 \times 64 = 64$$

فعاليت

په تشو چایو نوکی د حل شوي مثال په چول مناسب عددونه ولیکيئ.

$$1 \times 9 = 9 \quad \text{مثال:}$$

$$1 \times 182 = \boxed{}$$

$$1 \times 71 = \boxed{}$$

$$1 \times 1 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \times 420 = 420$$

$$\boxed{} \times 254 = 254$$

$$\boxed{} \times 1 = 1278$$

$$307 \times \boxed{} = 307$$

$$194 \times 1 = \boxed{}$$

$$2781 \times 1 = \boxed{}$$

$$4005 \times \boxed{} = 4005$$

$$7002 \times 1 = \boxed{}$$

$$1 \times \boxed{} = 2764$$

$$\boxed{} \times 265 = 265$$

$$7640 \times \boxed{} = 7640$$

$$601 \times 1 = \boxed{}$$

کوونکي دندنه

زده کوونکي دی د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

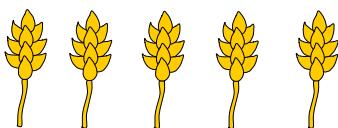
$$71 \times 1 = ?$$

$$184 \times 1 = ?$$

$$1 \times 740 = ?$$

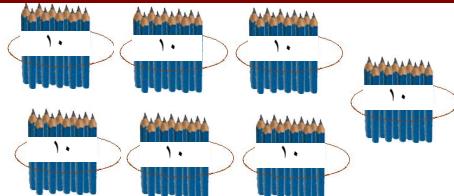
د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱مثال: $10+10+10+10=50$

تاسو پوهیبئي چې:
۱۰ پنځه وارې جمع شوي دي.

$10 \times 5 = 50$

۲مثال: $10+10+10+10+10+10+10=70$

۱۰ اووه وارې جمع شوي دي.
 $10 \times 7 = 70$

له پور ته شکلونو او عملیو خخه معلومیبی، که چېږي 10 په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په 10 کې ضرب شي، لوړۍ یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل بنې خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد بنې خواته یو صفر بدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پونستني حل کړئ.

$10 \times 9 =$

$10 \times 134 =$

$10 \times 768 =$

$8 \times 10 =$

$721 \times 10 =$

$2356 \times 10 =$

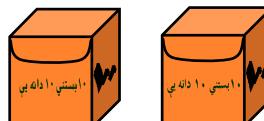
کوونۍ دندنه

په یو رقمي عددونو کې د (1) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (1) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل خخه څه توپیر لري.

\times	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱				۳		۵			۸
۱۰				۳۰		۵۰			۸۰

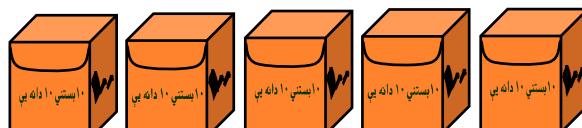
په یوه عدد کې ۱۰۰ ڈربول:

لومړۍ مثال:

$$100 + 100 = 200$$

دوه ئللي ۱۰۰ ليدل کېږي.

دویم مثال:

$$100 + 100 + 100 + 100 + 100 = 500$$

$$100 \times 5 = 500$$

د پورتنيو عمليو او شکلونو خخه نتیجه لاس ته را ټوي، که چېري ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ئای کې ولیکو او بنی خواته یې دوه صفرونه کېږد.

فعاليت

د لاندې عمليو د ضرب حاصل پیدا کړئ.

$$6 \times 100 = ?$$

$$67 \times 100 = ?$$

$$213 \times 100 = ?$$

$$47 \times 100 = ?$$

$$16 \times 100 = ?$$

زده کوونکي دې لاندې پونتنې حل کړي:

$$100 \times 5$$

$$100 \times 4$$

$$100 \times 3$$

پوښتنې

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په خیر په خپلو کتابچو کې
حل کړئ.
مثالونه

$$100 \times 2 = 200$$

$$100 \times 10 = 1000$$

- ۱

100	\times	\square	$=$	400
\square	\times	6	$=$	600
100	\times	\square	$=$	900
9	\times	\square	$=$	900

\square	\times	11	$=$	1100
100	\times	\square	$=$	2500
\square	\times	20	$=$	2000
\square	\times	100	$=$	2000

۲- یو سرې یو کارتون منې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلي، د ۸ کارتونو
قیمت ملعوم کړئ.

۳- که یو کس په یوه ورخ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰
ورخو اجوره یې خو افغانۍ کېږي؟

که چېړې په یوه کارتون کې ۱۰۰ پاکته چاکلېت وي، معلوم یې
کړئ چې په ۷ کارتونوکې به خو پاکته چاکلېت موجود وي؟

۱ - لادندي عددونه يوله بله سره ضرب کړئ.

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 87 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 10 \\ \times 82 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 84 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \times 240 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 890 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 100 \\ \times 760 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 604 \\ \times 10 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 10 \\ \times 604 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} 740 \\ \times 100 \\ \hline \end{array}$$

۲ - یوه هتییوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره تیوکر وپلورل، که چېږي د یو متر تیوکر بیه ۱۸ افغانی وي، معلوم یې کړئ چې خواهانی د یې په لاس راوري دي.

۳ - که چېږي یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نومورې کورنۍ به په توکې د خواهانیو بوره را واخلي؟

د ۷۰، ۹۰، ۹۳، ۸۴، او ۳۵ عددونه د ۱۰۰ او ۱۰۰ عدد ونوکې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې يوله بله سره پر تله او نتيجې یې ولیکو.

اووم فصل

داندازه کولو واحدات

در ويشم لوست: د اوبردواالي داندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کونکي به متر داوبردواالي د واحد په توګه وپیشني او له هغه خنده به په ورځني ژوند کې کار واختسلی شي.

فهيمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردي ته اړتیا لرم، مهربانې وکړه داسې یوه پرده راولیېه چې جګوالی یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهيمې خور بسارتہ ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سه یې ټوکر واخیسته پرده یې ورڅه و ګندله او ور ويې لېږله. کله چې فهيمې پرده په کړکۍ باندي را وحړوله ډېره خواشېنې شوه، د هفې د خواشېنټیا علت خه وي؟ خرنګه چې لوېشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووايast چې خه بايد وکړو.

خرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامنخ او لاس په ګړوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علمائو د اوبردواالي واحد چې متر بل کېږي و مانه چې نن د اوبردواالي له همدي واحد خنده کار اخستل کېږي.

فعالیتونه: بسوونکی دې دوه تنه زده کوونکی دټولگی مخې ته را وغوارې او یود بل په واسطه دې دهفوی قدونه اندازه کړي.

- ۱- د خپل ټولگی او بدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
- ۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد او بدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
- ۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غرې د قد او بدوالی له یو متر څخه کم دی؟
- ۴- ستاسو د ټولگی او بدوالی د هغه له سور څخه خومره زیات دی؟
- ۵- ستاسو د میز او بدوالی له یو متر څخه زیات دی او که کم؟
- ۶- ستاسو د میز سور له یو متر څخه خولو پېشتی کم دی؟

د خپل کور د یوې کوتې او بدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکء.

څلورو یشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده کونکي به سانتي متر د متر د جزء (ديوه متر دسلمي برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې به له هغه خنځه کار واخلي.

تاسو به ليدي وي چې توكر پلورونکي د توکرد اخيستلو او پلور لو لپاره ديوي فلزي ټوقي خنځه کار اخلي، ترکاپان، معماران او مهندسان د شيانو د او بد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فيتو خنځه کار اخلي بساغلي بسوونکي دې په ټولګي د تختې په مخ باندي ديوه متر په اندازه يو خط رسم کړي او د زده کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بياادي زده کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لبستي يا تار خنځه يې جوړ کړي دې، خرنګه ورځنه کار اخلي؟ تر خود ټولګي او ميز او بد والي او سور اندازه کړي. په ځينو حالاتو کې به ووینې چې د ميز او بد والي او سور له متر خنځه زيات يا کم دې، په دې صورت کې ارتيا پيداکړي چې د او بد والي کوچنۍ واحد هم وپېژنو، نو که چېږي يو متر په سلو مساوي برخو جلا کرو هري برخې ته يې يو سانتي متر وايي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په ليدو سره وپېژنې.

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

=

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش خو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره خو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالي او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالي له یوه متر خخه زیات او له دو و
مترو خخه لې وي، د اندازه کولو د کوم واحد خخه کار اخلي؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالي اندازه کړئ او
ووايast چې هر یو خو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دي د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په
اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

پنځه و يشتم لوست

د يسي متر

هدف: زده کونکي به وکولي شي چې د يسي متر د متر د جزء په توګه وپیزنۍ او د اړتیا په وخت کې کار ور خخه واخلي.

فعاليتونه

له خپل خط کش خخه په کار اخيستني سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوی.

۱- ستاسو خط کش خو ساتتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ ساتتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د یوی لنستي یا د کاغذ له ترپشي خخه د ۱۰ ساتتيم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوي لنستي یا د کاغذ د ترپشي په واسطه یو متر واتن اندازه کړئ.

۵- وایاست ستاسو د جلا شوي برخې خو لنستي یو متر کېږي؟

هفو زده کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی بناې وي او پونستني دې ور خخه وشي.
لښتې یا ۱۰ ترپشي یو متر کېږي، هفه دې تشویق شي او پونستني دې ور خخه وشي.

په تاسوکې خوک ويلى شي چې دغه د ۱۰ ساتتي مترو لنسته په بل خه نامه
يادېږي؟

باید و پوهیې چې دا د ۱۰ ساتتي مترو واتن یو دیسي متر بل کېږي.
نو ويلى شو:

$$10 \text{ ساتتي مترو} = 1 \text{ دیسي متر}$$

پونستني:

۱- ۴ متره خو دیسي متره کېږي؟

۲- د کريم د قد او بدوالۍ ۱۳۰ ساتتي مترو دی، د کريم د قد او بدوالۍ
په دیسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- وایاست چې ۱۲۵ ساتتي مترو خو دیسي مترو او خو ساتتي مترو کېږي؟

کوونۍ دنده

د یو دیسي متر جلا شوي لنستي خخه کار واخلي د خپل کور د یوه وره
سور اندازه کړئ او ووایاست چې خو دیسي مترو او خو ساتتي مترو
کېږي؟

شپږ و یشم لوست

ملي متر

هدف: زده کونکی به وکولی شي چې ملي متر و پیژنی او د اوردوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور خخه کار و اخلي.

فعاليتونه

لاندي شکل ته پاملرنه وکړئ.

دا شکل د یوه ساتي متر و اتین (فاصله) را بشي چې په لسو مساوي برخو و یشل شوی دي.

هرې برخې ته یې یو ملي متر وايي په دې صورت کې.
۰ ملي متره = ۱ ساتي متر کېږي

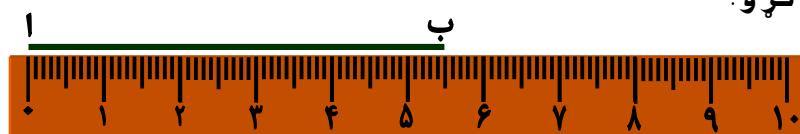
لومړۍ مثال: ۲ ساتي متره خو ملي متره کېږي؟

حل: پوهېرو چې یو ساتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دي، نو ۲ ساتي متره مساوي کېږي له.

$$20 \text{ ملي متره} = 10 \text{ ملي متره} + 10 \text{ ملي متره}$$

$$\text{یا } 20 \text{ ملي متره} = 10 \times 2 \text{ ملي متره}$$

دویم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط او بدواли د خط کش په واسطه اندازه کړو.

د خط کش صفر د (۱) له تکي سره سه پدو ليدل کېږي چې د هفه د (۶) تکي د ۵ ساتي مترو خخه ۵ ملي متره زيات دي، نو وايو چې ددي قطعه خط او بدواли ۵ ساتي متره او ۵ ملي متره دي.

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰ دیسی متر = ۱ متر

۱۰۰ سانتی متر = ۱ متر

$$1000 \text{ ملی متر} = 1 \text{ متر}$$

۱۰ سانتی متر = ۱ دیسی متر

۱۰ ملی متر = ۱ سانتی متر

د حل شوي مثال خخه په گتی اخیستنی سره لاندې پونستنی په خپلو
کتابچو کي حل کړئ.

۱۴. سانتی متره خو ملی متره کیری؟

۶. سانتی متره خو ملی متراه کیزی؟

۳. د خپل خط کش خخه په گتې اخیستنې سره لاندې قطعه خطوته اندازه کړي او ووایاست چې هر یو خو سانتي متره او خو ملي متره کېږي؟

بـ جـ دـ هـ

۴. د ۵ سانتی مترو او ۵ ملی مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړي
۵. يو قطعه خط رسم کړي چې له ۵ سانتی مترو څخه ۲ ملی مترو
کم وي.

کورانی دنده

۳ سانتی متره خو ملی متره کیروی؟

۵ سانتی متره خو ملي متنه کيوی؟

۴ دیسی متره خو سانتی متره او خو ملی متره کیزی؟

اووه ويشتم لوست

کيلو متر

هدف: زده کونکی به وکولی شي چې د متر خخه لوی واحد،
کيلو متر(وپېژني).

حامد له خپل پلار خخه پونښته وکړه، پلار جانه کوچني
واټنونه (فاصلي) مو د ديسې متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه
اندازه کړل، د دوو بسارونو تر منځ واتین په خه شي سره اندازه کولای
شو؟ پلار يې خواب ورکړ، زويه، لوی واتنونه لکه: د بسارونو او
هيوادونو تر منځ واتنونه د کيلو متر په واسطه اندازه کيږي.

حامد پونښته وکړه کيلو متر خه شي دی؟ پلار يې خواب ورکړ، زر
(۱۰۰۰) متر واتن ته یو کيلو متر وايي. يعني: ۱۰۰۰ متره = ۱ کيلو متر
مثال: که چيرې د دوو بسارونو تر منځ واتن ۶ کيلو متره وي، نوموري
واتن په متر سره حساب کړئ.

$$6000 \text{ متره} = 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر} + 1000 \text{ متر}$$

$$1000 \times 6 = 6000$$

په پورته مثال کې سربېره پو دي چې د متر او کيلو متر تر منځ په رابطه
پوه شوو، که چيرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په
حاصل کې د هم هغه عدد بنسی خواته درې صفر ونهوليکو.

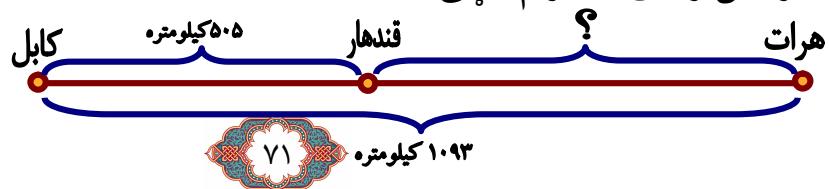

پونښتني:

۱. ۴ کيلو متره له خو مترو سره مساوي کيږي؟
۲. ۷ کيلو متره له خو مترو سره مساوي کيږي؟
۳. ۲ کيلو متره خو متره کيږي؟

۱- د کابل او هرات تر منځ واتن ۱۰۹۳ کيلو متره دی، که چيرې د
کابل او قندهار تر منځ واتن ۵۰۵ کيلو متره وي، د قندهار او هرات
تر منځ واتن معلوم کړئ.

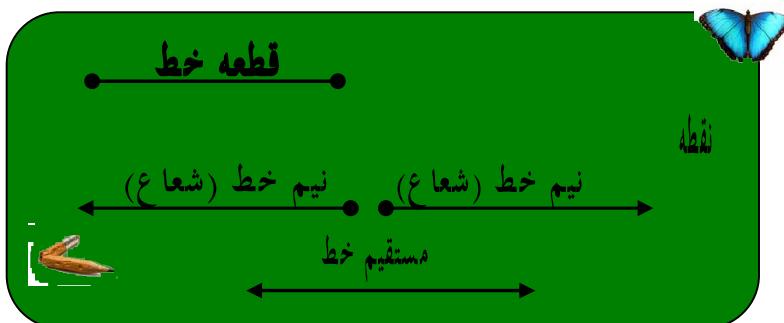
ا تم فصل هندسه

ا تم و يشم لوست: نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط

هدف: زده کونکی به نقطه، قطعه خط، نيم خط(شعاع) او مستقيم خط و پیزني او
يو له بله سره يې توپير و کړای شي.

فعاليتونه

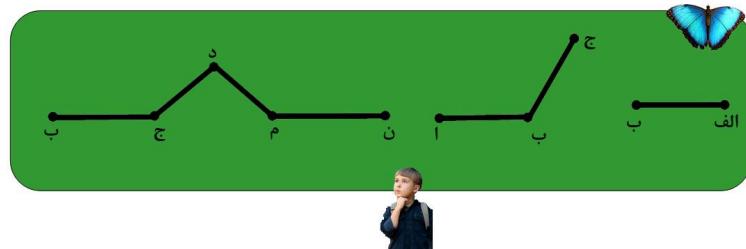
تا سو لاندي هندسي شکلو نو او نومونو ته پاملن، و کړي. او له هر
يوه سره چې بلديا لري، نوم يې واخلي او رسم يې کړي.

پورتني شکلو نه په نظر کې و نيسئ او لاندي پوبنتونه څواب
وواياست:

- ۱- دا.) نبته چې د پنسل د خوکې په واسطه د کاغذ د پاني په مخ
ایښودل شوې ده خه نومیرې؟
- ۲- د (ا) - ب) شکل دخه په نامه يا دیږي؟
- ۳- که چيري د خپل پنسل خوکه په کاغذ باندي کېږدو او په مستقيم
ډول حرکت ورکړو، خه شى لاس ته رائي؟

-٤ په لاندې شکلو نو کې خو قطعه خطونه وجود لري؟

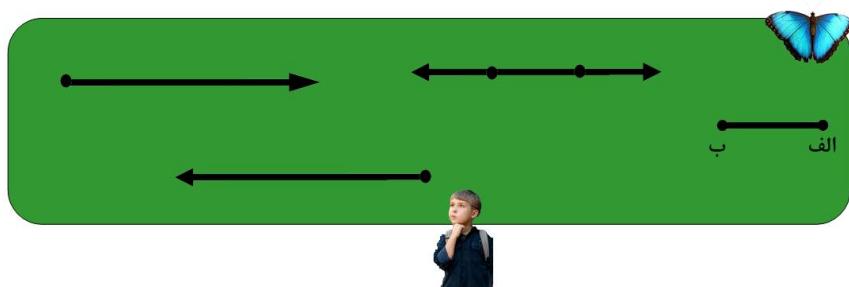
-٥ که چيري د (ا ب) قطعه خط تر بسى او کيني خواته امتداد ورکرو،
کوم هندسي شکل لاس ته رائي.

-٦ که چپري د (ب) له نقطې خخه بسى خواته يو مستقيم خط رسم او
ادame ورکرو، کوم شکل لاس ته رائي؟ رسم يې کړئ.

- زده کوونکي دې لاندې شکلو نه په خپلو کتابچو کې رسم کري او
دهفو نو موونه دې ولیکي.

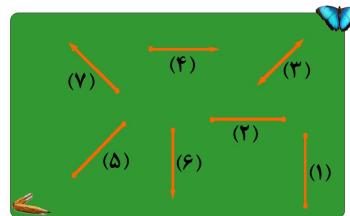

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې و تاکئ او بيا يې په مستقيمه توګه يو له بل
سره و نبلوئ، په دوارو نقطو باندې نومونه کېږدی. یعنی ۱، ب،
و وايast چې دا خط په خه نامه یادیږي؟

پونتنی:

۱- له دې شکلونو خخه کوم يو يې مستقیم خط، کوم يو يې نیم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

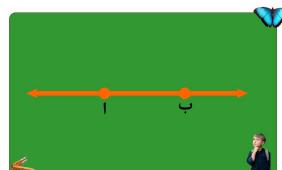
د لو مری پونتنی شکلونه په نظر کې ونيس، د شکلونو له مخي لاندي پونتنو ته حواب ووايast:

الف: آيا يو مستقیم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

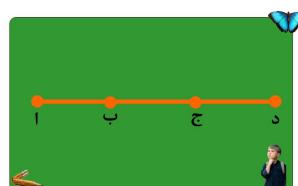
ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره خه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقیم خط يو له بل سره خه توپير لري؟

۲- په لاندي شکل کې خو مستقیم خطونه او خو قطعه خطونه دی؟

په لاندي شکل کې خو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وبنیاست.

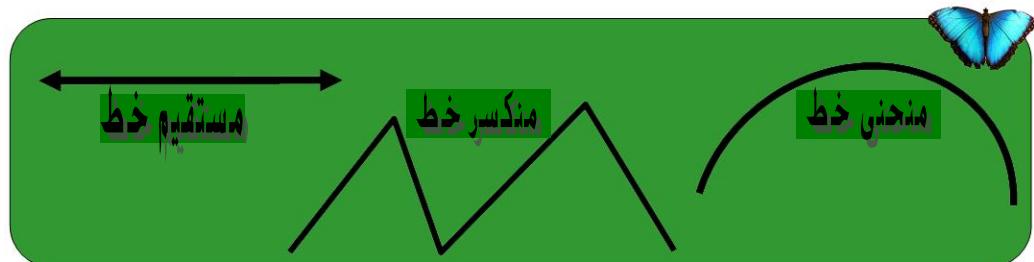
نېھه ويشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کونکی به مستقیم، منکسر او منحنی خطونه پیژنی او یو له بل سره بې توپیر و کړای شي.

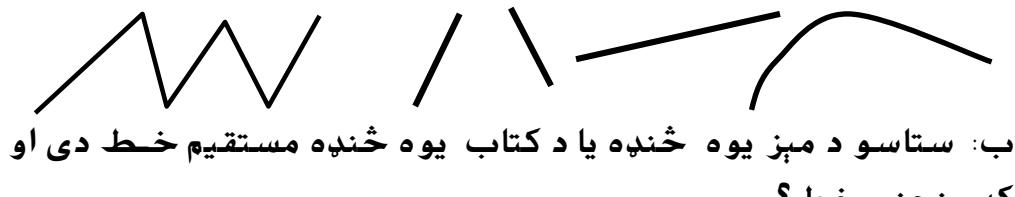
فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نومونه ولوله او په خپلو کتابچو کې یې رسم کړئ.

لاندې پونستنو ته حوابونه و واياست.

الف: له لاندې شکلونو خخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحنی خط؟

ج: د \rightarrow ب او ج \leftarrow د شکلونه یو له بل سره خه توپیر لري؟

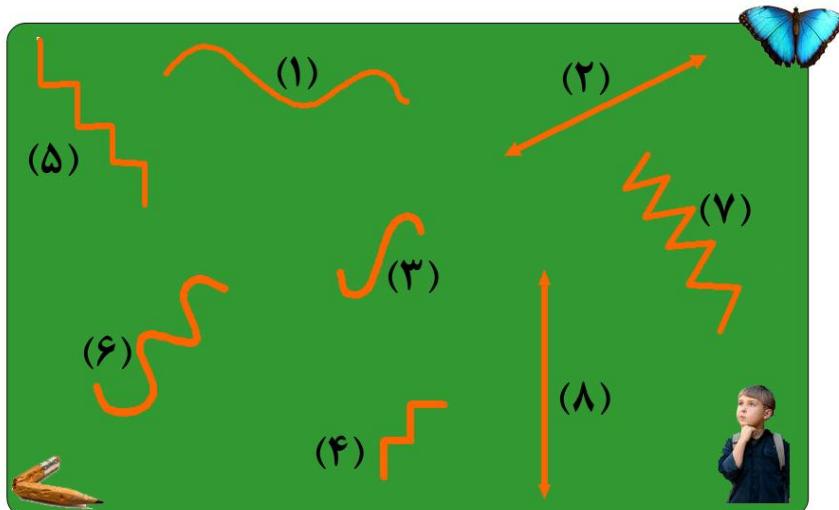
د: که چېري يو تار د دواړو لاسونو په واسطه بنه کش کړئ، کوم خط بنېي؟ که چېري کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدي کړئ کوم خط بنېي؟

ه: په خپل تیولګي کې د خوشیانو نومونه واحلىء چې د منکسر خط او منحنۍ خط شکلوونه ولري.

کواني دندہ

۱- لاندې شکلوونه په نظر کې ونيسي، هر يو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه يې ولیکئ.

۲- د خپل چاپير يال د هفو شيانو او شکلوونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحنۍ او مستقيم خطو نو شکل ولري.

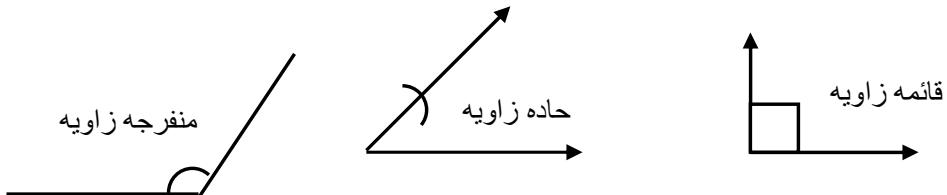
دېرىشم لوست

د زاویو ډولونه

هدف: زده کونونکي به زاویه او د هغې ډولونه پیژنې.

فعاليتونه

تاسو له لاندي شکلونو سره پیژند گلوي لرئ.

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملی توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او
له هغې څخه په ګټې اخېستني سره نوري زاویې و پیژنو.

ګرانو زده کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې و نیسم.

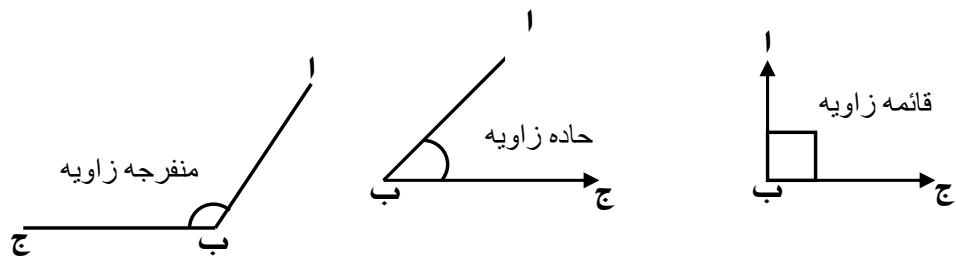
الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوي کاغذ په یو بل باندي داسي قات کړئ چې د قات شوي
کاغذ خندي په یو بل باندي منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندي کېږدئ او زاویه رسماً کړئ.

هـ: خپلې رسماً کړي زاویې ته پاملنې و کړئ او وواياست چې د لاندي
کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاویې
څخه لویه او کومې یوې څخه کوچني ده؟

په پورته شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړي زاویه د قایمې زاویې سره برابر، حاده زاویه له هفې خخه کو چنۍ او منفرجه زاویه له هفې خخه لویه ده.

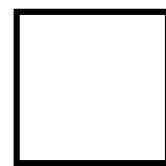

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې خخه قایمې زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوبري.

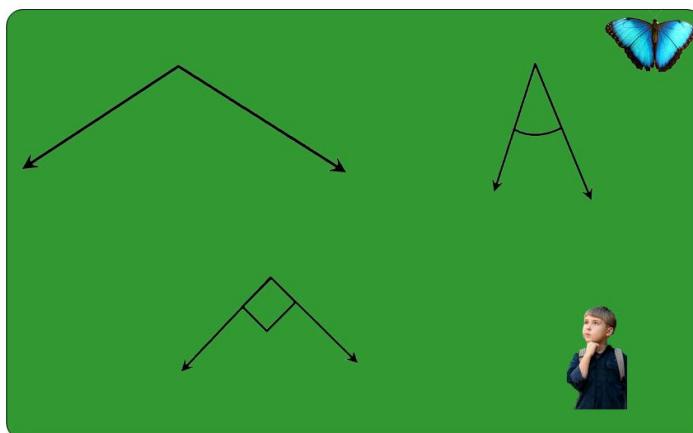
پښتنې:

- ۱- د خپلې جورې کړي قایمې زاوې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسـم او د هفو له زاوېو سره یې پر تله کړي. وواياست چې هر يو شکل خو زاوې لري او د هر شکل نوم ولیکئ.

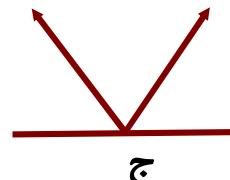
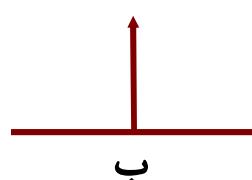
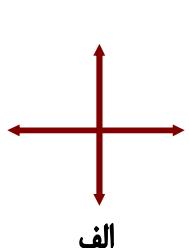

له پر تله کولو وروسته به تاسو ووینې چې مربع د خلورو قایمې زاوېو لرونکې او مستطيل هم خلور قایمې زاوې لري. اوس وواياست چې د هفو تر منځ توپېر خه شی دي؟

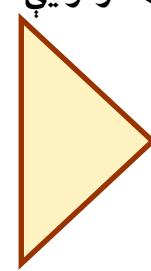
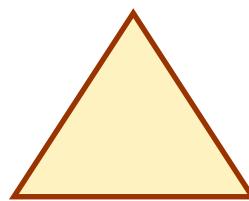
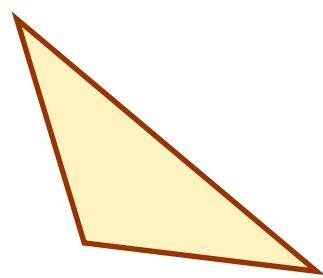
- ۲- د خپلې جورې کړي قایمې زاوې خخه کار واخلئ او په لاندې شکلونوکې حاده، قایمه او منفرجه زاوې وبنیاست.

۳- د خپلې قايمې جورپى كې زاوىي خخه پە كار اخستنى سره دلاندى شكلونو زاوىي اندازه كرئ او وواياست چې پە هر شكل كې خو قايمې زاوىي ليدل كىبىي او دهفو حاده او منفر جه زاوىي هم ونبىاست.

۴- پە لاندى شكلوته كې خو حاده زاوىي، خو منفر جه زاوىي او خو قايمە زاوىي ليدل كىبىي.

د خپل تولگى او كور ئىينو اسبابونو تە بنە ئىير شى، پە نومۇر و اسبابو كې (حاده، قايمە او منفر جه) زاوىي چې پە بنە كرئ.

يو دېرشم لوست

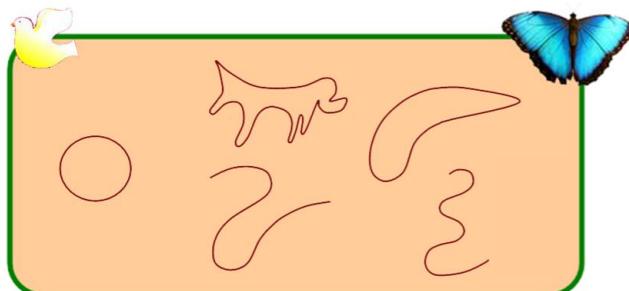
خلاص او تېلې شکلونه

هدف: زده کونکي به خلاص او تېلې شکلونه وېژنی او يو له بله سره بې تربییر او تشخیص کري.

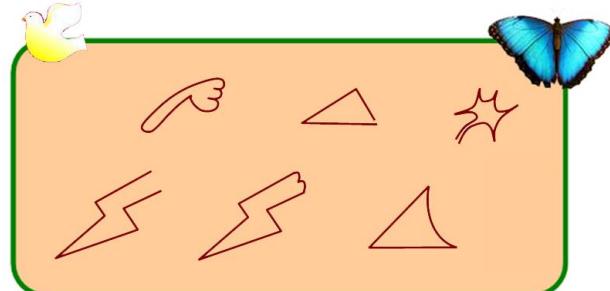
فعالیتونه

پاملنە وکړئ:

دا يو خلاص شکل دی او دا يو تېلې شکل دی. دا يوه خلاصه منحنی او دا يوه تېلې منحنی ده.
۱- په لاندې شکلونو کې تېلې او خلاص شکلونه وښیاست.

۲- په لاندې شکلونو کې کوم يو خلاص او کوم يو تېلې دی؟

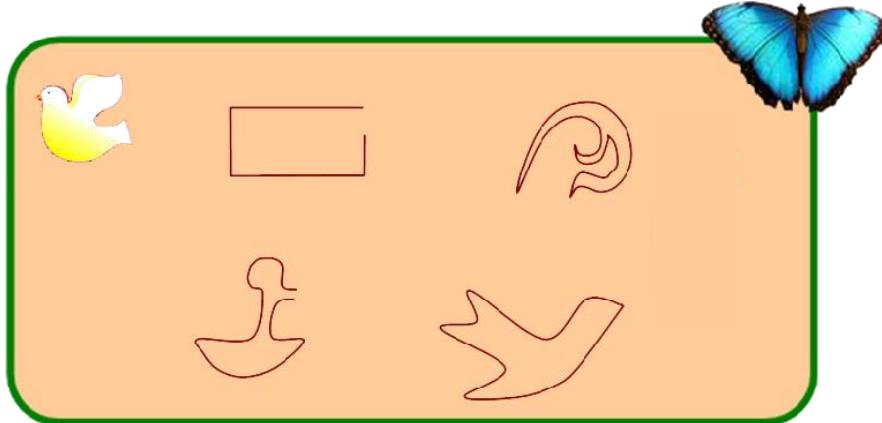
۳- الف: آيا مثلث خلاص شکل دی او که ترلى؟

ب: آيا مربع خلاص شکل دی او که ترلى؟

ج: آيا مستطيل خلاص شکل دی او که ترلى؟

د: آيا دائيره خلاصه منحنی ده او که ترلى؟

۴- د لاندي شکلو نو څخه کوم یو ترلى او کوم یو خلاص دی؟

۵- هغه خلاص او ترلي شکلو نه چې په خپل تولگي کې وينئ
وبنياست.

۶- د دريو قطعه خطونو او خلورو قطعه خطونو په واسطه
خلاص او ترلي شکلو نه رسم کړئ.

کورنۍ دندہ

په خپله خونې یو خلاص او یو ترلي شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په
بل درسي ساعت کې یې راوري.

دوه ديرشم لوست

د او بدوالی اتكلي او دقيق اندازه کول

هدف: زده کونکي د تضمین به مفهوم پوه شي او وکولاي شي به دقيق توکه کميونه اندازه کړي.

لومړۍ د لاندي هر قطعه خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر یوه او بدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګوري چې ستاسو تخمين تر کومه حده واقعيت ته نژدي دي؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د

اتکلي او دقيق اندازه کولو وروسته
مخامنځ جدول بشپړ کړئ.
ب

قيوته خطونه	اتکلي اندازه	دقيق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
ه و		
ک ل		
ز ر		

ج
م
و
ل
ز
ر

زده کونکي دي د پورتنیو قطعه خطونو او بدوالی په نظر کې ونيسي،
له او بدنه قطعه خط خخه دي د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلي ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لوړۍ اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د قد اندازه		د هرې ډلي د زده کوونکو نومونه
دقیق	اټکلی	

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلي زده کوونکي پر تله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته دیر نژدي دی او هفه دې یادداښت کړي، بیا دې لوړۍ تن د هرې ډلي سره پر تله شي په ډلو کې دې لوړۍ، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

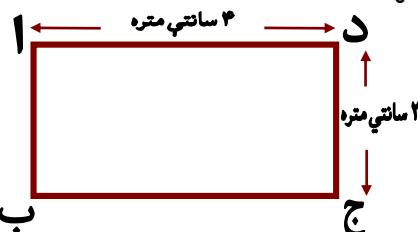
هر زده کوونکي دې د خپل کور د یوې کوټې پراخواли د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

دري دېشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محیط پیدا کول

هدف: زده کونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محیط اندازه کړئ شي.

لندې شکل دي ته پاډنه وکړئ:

پورته شکل يو تر لى شکل دي که چيرې د (۱) له نقطې خخه و خوخيږو او د هفه په ټولو ضلعو باندي په ترتیب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطې ته راوسېږو په حقیقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلي ده چې دا د مستطيل محیط بلل کېږي. خرنګه چې د مستطيل مخامنځ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموري مستطيل د ضلعو مجموعه 12 سانتي متره $= 4+2+4+2$ کېږي. په دې صورت کې دراکړل شوي مستطيل محیط 12 سانتي متره دی. خرنګه چې مربع هم 4 مساوي ضلعې لري نو د مربع د خلورو وارو ضلعو داوبډوالې مجموعه د هفه محیط بلل کېږي او همدارنګه د مثلث د درې وارو ضلعو داوبډوالې مجموعه د هفه د محیط خخه عبارت دې.

فعاليتونه

- په لاندې مستطيل کي د دوو ضلعو او بدواли درکرل شوي دي، د دوو نورو ضلعو او بدوالي اندازه کړئ او محیط یې په لاس همراه.

- د خط کش او قایمې زاویې خخه استفاده وکړئ او یوه مریع رسـ۹ کړئ چې د هرې ضلعې او بدواли یې (۵) سانتي متره وي.

۱- که چيرې د یوې مریع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نومورې مریع محیط پیدا کړئ.

۲- که چيرې د یوې تولګي او بدواли ۸ متره او سورې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مریع محیط چې د هرې ضلعې او بدواли یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطيل له محیط سر ۵ پر تله کړئ چې او بدواли یې ۶ سانتي متره او سورې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چيرې د یوې مستطيل شکله بن او بدواли ۳۵۰ متره او سورې ۲۳۰ متره وي، خو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر خو د بن محیط و تری؟

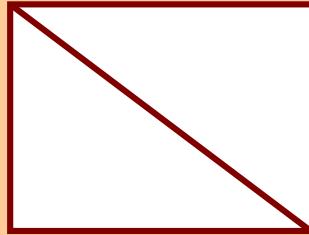
۵- د یوې کوتې د فرشۍ او بدواли ۴ متره او سورې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

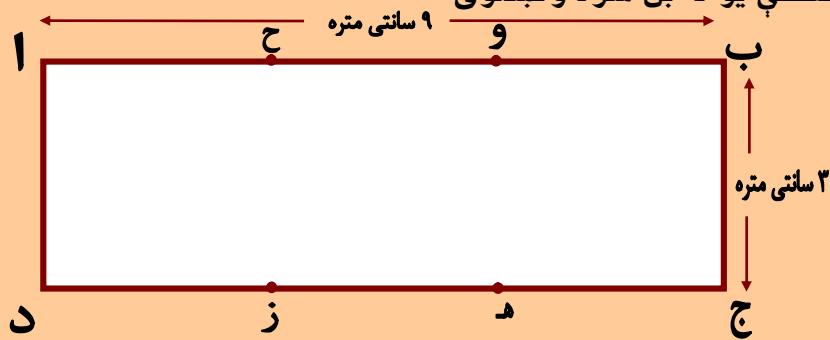
د کاغذ له یوې پابني خخه داسي یو مستطيل جوړ کړئ چې او بدواли یې ۷ سانتي متره او سورې ۳ سانتي متره وي، بیا د نومورې مستطيل محیط حساب کړئ.

۱- په لاندې شکل کې خو مستطيلونه او خو مثلثونه دي، د هري ضلعي او بـدوالي يې اندازه او محيطونه يې معلوم کړئ.

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (وـ) نقطې يو له بل سره ونبلوئ.

الف: خو مستطيلونه او خو مریع گاني ليدلای شئ؟

ب : د هري مریع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطيل محیط معلوم کړئ.

که چيرې د یوه مثلث اصلاح په ترتیب سره ۳، ۷، ۵ او ۵ سانتي متره وي محیط يې پیدا کړئ.

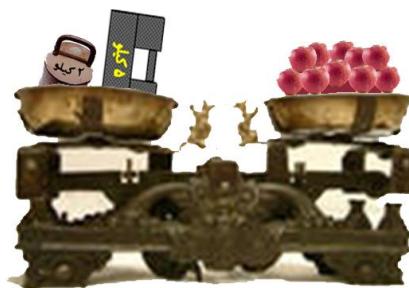
نهم فصل

د کتلی، وخت او ماياعاتو اندازه کول

خلور ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلوگرام)

هدف: زده کونکي به د کتلې د اندازه کولو نېړيوالو واحد پیژنۍ او په ورځني ژوند کې
به ورڅخه کار واختستلي شي.

د تلي شکل ته وګوري چې د هفي په يوه پله کې منې او په بله پله کې د
کيلوگرام وزنو نه اينسودل شوي دي پاملره وکړئ.

کيلوگرام: د دې لپاره چې د کتلې لرونکو

شيانو پلورل او اخيستل په حیر تیا سره
وشي، له هفو وزنو خخه کار اخيستل

کېږي چې په ځای کې خلک ورسه بلدتیا
ولري. د دې وزنو نو ډېر نامتو وزن ۱ کيلو

گرام دی چې په مخامنځ شکلونو کې يې بنه ليدلی شي.

د ۱ کيلو گرام خخه زيات وزنو نه يعني ۲ کيلوگرامه، ۵ کيلوگرامه، ۱۰
کيلوگرامه او ۲۰ کيلوگرامه دي چې د نړۍ په گوت گوت کې ورڅخه کار
اخلي. د ډېر کو چنيو شيانو داندازه کولو لپاره د کو چنيو وزنو خخه
چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخښتل کېږي.

لاندي شکلونو ته پاملننه وکړئ، درانه او سپک وزونه په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې ولیکي.

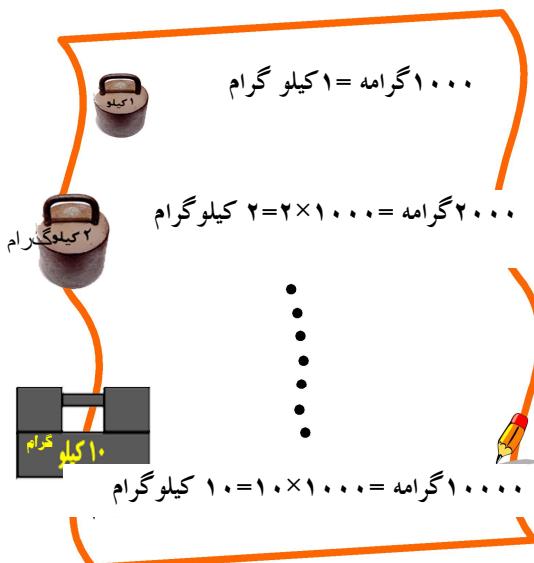

زده کوونکي: بساغليه بسوونکي! گرام خه شى دى؟

بسوونکي: ۱ گرام په تقریبی ۶۰ د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دى.

زده کوونکي: بساغليه بسوونکي! نو ۱ کيلو گرام خو گرامه دى؟

بسوونکي: گرانو زده کوونکو! باید پوه شئ چې ۱ کيلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

شقاو شرمن

- ۱- که چېري د ۱ کيلو گرام وزن ونه لرئ خرنګه کولی شئ د نورو وزنو نو په کارولو سره یو کيلو گرام منې اندازه کړئ؟
 ۲- د <, = او > نبو خخه کار واخلئ او تشن ځایونه په مناسبو نبو

سره ډک کړئ؟

۵۰۰۰ گرامه

۵ کيلو گرامه

۱۰۰ گرامه + ۲۰۰ گرامه + ۴۰۰ گرامه

۵۰۰۰ گرامه

۱۰۰ گرامه

يو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه

نيم کيلو گرام

۵۰۰ گرامه

دوه ۲۰۰ گرامه، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه

۵۰۰ گرامه

۷۰۰۰ گرامه یوه بو جى پنبه

7 کيلو گرامه کچالو

- ۳- یوه هتي وال د تلي په یوه پله کې د ۵ کيلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ويې ليدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلي په بله پله کې یې د ۱ کيلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی خومره دی؟

کوزاني دندو

زده کوونکي دې له ډبيو خخه تله جوره کړي او قولګي ته دې راوري.

زده کوونکی: دېر دراندہ شیان دخه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده کوونکو! دېر زیات دراندہ شیان لکه: بار لروونکی موټرونه او نور د تین په واسطه اندازه کيېي.

زده کوونکی: یو تین خومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو گرام مو و پېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو تین کيېي.

$$1 \text{ کیلو گرامه} = 1 \text{ تین}$$

$$2 \times 1000 = 2000 \text{ کیلو گرامه} = 2 \text{ تین}$$

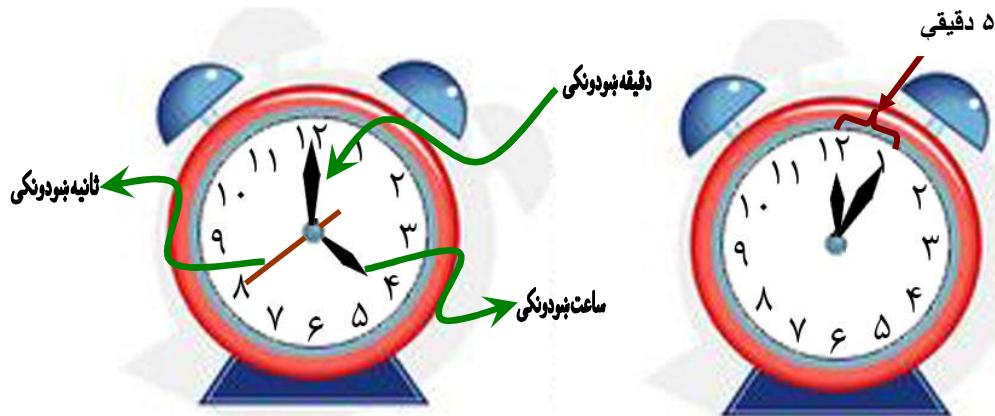

که چېري یو موټر د بار سره ۲۰ تین وزن ولري او د موټر وزن ۵ تنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړي.

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کونکي به ساعت و پیژني، د ساعت بندونکي، دقیقه بندونکي او ثانیه بندونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

د ساعت په واسطه دوخت بندول

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو خایونو کې وینې، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دی، کوم وخت چې ثانیه بندونکي له یوه عدد خخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه بندونکي له یوې نقطې خخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کېږي چې یوه دقیقه تیره شوې ۶۰. که چېږي دقیقه بندونکي له یوه عدد خخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو خخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې يا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت بندونکي عقربه له یوه عدد خخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلې شو چې:

$$60 \text{ دقیقې} = 1 \text{ ساعت}$$

$$60 \text{ ثانیې} = 1 \text{ دقیقې}$$

الف

ب

د ساعت لوستل

که چېري د شکل ساعت ته پامله و کړئ، ليدل کېږي چې دقیقه بسودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت بسودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کېږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰. اوس که چېري دقیقه بسودونکی له ۱۲ خخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت بسودونکی های هم د ۴ رقم خخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کېږي. له خلورو خخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۱۵:۴ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعاليتونه

- لاندي شکلونو ته حُیر شئ، وختونه لکه د بنې خواه ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵

۱۵ پاڼي ته

۱- مخامنځ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

ساعت ته ئېر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په خپر په ترتیب
د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکي.

۲- ووایاست هر یو ساعت کوم وخت بنسی، ساعتونه په پام کې و نیسی د
هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې ولیکي.

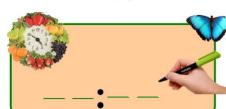
ج

ب

الف

کواني دندنه

د ساعتونو، دقیقو، ثانیو د بسودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو
کتابچو کې ولیکي.

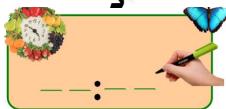
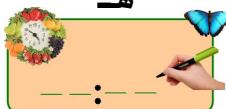
و

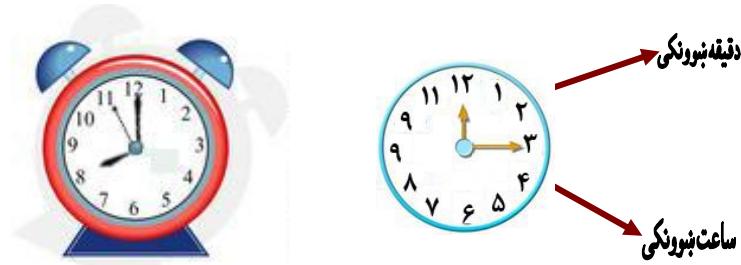
هـ

د

مشق او تمرین

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه رابنی؟
۲. یو له بله خه توپیر لري؟
۳. ساعت بسونکی او دقیقه بسونکی یو له بل سره خه توپیر لري؟
۴. د ساعت مخ په خو مساوي برخو ويشنل شوي دی؟
۵. که چيرې د ساعت بسونکی عقربه د ۳ د عدد مخامنځ او دقیقه بسونکی عقربه د ۲ د عدد مخامنځ وي، کوم وخت رابنی؟
۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ خو دقیقې دي

فعالیتونه

لاندی ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندی تشن خای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکي.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملنونه وکړئ او حوابونه يې وواياست.

الف: درې واره ساعتونه يو له بل سره خه توپیر لري؟

ب: که چيرې دقیقه بسودونکی د ۱۲ له عدد خخه د ۲ عددته ورسیبوي
نومورې ساعتونه کوم وخت بنسي؟

ج: که چيرې دقیقه بسودونکی له ۱۲ خخه حرکت وکړي او د ۶ عدد ته
ورسیبې، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه خو بجي رابنېي.

د: که چيرې دقیقه بسودونکی د ۱۲ له عدد خخه حرکت وکړي او يوه
 بشپړه دوره ووهی، بیا د ۱۲ عدد ته را ورسیبې، هر يو ساعت کوم
وخت رابنېي؟

۱۰ پاتې ۵ ته

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په بجو و ینسيېم.

۲. زموږ نسوونځۍ په بجو پیل کيږي.

۳. زه د غرمې ډوډي په بجو خورم.

۴. زه په بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په بجو له نسوونځۍ څخه رخصت
کيږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچی کړي او د مازديگر د
لمانئه وخت دې په هفه کې وښي.

شپږ دېرشم لوست

ورخ، اونى، میاشت او کال

هدف: زده گروونکي به وکړۍ شي، ورخ، اونى، میاشت او کال و پېژني.

٢٤ ساعته = یوه شپه او ورخ

٧ شپې او ورځي = یوه اونى

٤ (اونى) = یوه میاشت

٣٠ شپې او ورځي = یوه میاشت

١٢ میاشتی = یو کال

٣٦٥ شپې او ورځي = یو کال

٤ فصله = یو کال

لاندې تشن ځایو نه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددو نو
ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ٣٠ شپې او ورځي ده.

یو کال شپې او ورځي دي.

یوه اونى شپې او ورځي ده.

یوه میاشت اونى ده.

یو کال میاشتی دي.

اووه دېشم لوست

د کلیزې یا جنتري پېژندنه

هدف: زده کونکي به کلیزې یا جنتري و پېژنې او د هغې خخه کار واختسلی شي.

ثور - غويي ۱۳۸۵						
ربيع الاول ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
May 2006	April 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢١	٢٢				٢١	٢٢
٢٨	٨	٧	٦	٥	٤	٣
٥	١٥	٤	٣	٢	١	٣
١٢	٢٢	١١	١٠	٩	٨	٧
١٩	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٥	٢٤

حمل - وردي ۱۳۸۵						
صفر المظفر ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
March 2006	April 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢٤	٤	٣	٢	١		
٣١	١١	١٠	٩	٨	٧	٦
٧	١٨	٦	٥	٤	٣	٢
١٤	٢٥	١٣	١٢	١١	١٠	٩
	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥

سرطان - چنکابش ۱۳۸۵						
حدادي الاول ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
June 2006	July 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢٣	٢	١				٣١
٣٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤
٧	١٦	٥	٤	٣	٢	١
١٤	٢٣	١٣	١٢	١١	١٠	٩
٢١	٣٠	٢٩	٢٨	٢٧	٢٦	٢٤

جوزا - غبرکولی ۱۳۸۵						
ربيع الآخر ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
May 2006	June 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢٦	٥	٤	٣	٢	١	
٢	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧
٩	١٩	٨	٧	٦	٥	٤
١٦	٢٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١
	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦

سنبله - وويي ۱۳۸۵						
رجب العرب ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
August 2006	September 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢٥	٣	٢	١			
٣١	٩	٨	٧	٦	٥	٤
٨	١٧	٧	٦	٥	٤	٣
١٥	٢٤	١٥	١٤	١٣	١٢	١١
٢٢	٣١	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩

أسد - زمري ۱۳۸۵						
رمضان ۱۴۲۷						
جمعة	الجمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
July 2006	August 2006					
fri	جمعة	بنجشنه	چهارشنه	س شنبه	دوشنبه	یکشنبه
٢٨	٦	٥	٤	٣	٢	١
٤	١٣	٣	٢	١		
١١	٢٠	٩	٨	٧	٦	٥
١٨	٢٧	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣
	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦

October 2006		عمر - لرم ١٣٨٥						رمضان المبارك ١٤٢٧		شوال المبارك ١٤٢٨					
November		جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه
27	٥	٤	٣	٢	١	٠	٢٠		٦	٥	٤	٣	٢	١	٢٩
28	٦	٥	٤	٣	٢	١	٢٠		٧	٦	٥	٤	٣	٢	٢٩
29	٧	٦	٥	٤	٣	٢	٢٠		٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢٩
30	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢٠		٩	٨	٧	٦	٥	٤	٢٩
31	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٢٠		١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٢٩
1	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٢٠		١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٢٩
2	١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٢٠		١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٢٩
3	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٢٠		١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٢٩
4	١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٢٠		١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩	٢٩
5	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩	٢٠		١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٢٩
6	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	٩	٢٠		١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	٢٩
7	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	٢٠		١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	٢٩
8	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	٢٠		١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	٢٩
9	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	٢٠		١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	٢٩
10	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	٢٠		٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	٢٩
11	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	٢٠		٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	٢٩
12	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	٢٠		٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	٢٩
13	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	٢٠		٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	٢٩
14	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	٢٠		٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	٢٩
15	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	٢٠		٢٥	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
16	٢٥	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠		٢٦	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
17	٢٦	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠		٢٧	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
18	٢٧	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠		٢٨	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
19	٢٨	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠		٢٩	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
20	٢٩	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠		٣٠	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٩
21	٣٠	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٢٠								
22															
23															
24															
25															
26															
27															
28															
29															
30															

September 2006		میزان - تله ١٣٨٥						رمضان المبارك ١٤٢٧		شوال المبارك ١٤٢٨					
October		جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه
29	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١		٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢
30	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢		٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣
1	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣		١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤
2	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤		١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥
3	١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥		١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦
4	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦		١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٦
5	١٣	١٢	١١	٧	٦	٥	٤		١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩	٦
6	١٤	١٣	١٢	٧	٦	٥	٤		١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٦
7	١٥	١٤	١٣	٧	٦	٥	٤		١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	٦
8	١٦	١٥	١٤	٧	٦	٥	٤		١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	٦
9	١٧	١٦	١٥	٧	٦	٥	٤		١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	٦
10	١٨	١٧	١٦	٧	٦	٥	٤		١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	٦
11	١٩	١٨	١٧	٧	٦	٥	٤		٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	٦
12	٢٠	١٩	١٨	٧	٦	٥	٤		٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	٦
13	٢١	٢٠	١٩	٧	٦	٥	٤		٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	٦
14	٢٢	٢١	٢٠	٧	٦	٥	٤		٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	٦
15	٢٣	٢٢	٢١	٧	٦	٥	٤		٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	٦
16	٢٤	٢٣	٢٢	٧	٦	٥	٤		٢٥	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
17	٢٥	٢٤	٢٣	٧	٦	٥	٤		٢٦	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
18	٢٦	٢٤	٢٣	٧	٦	٥	٤		٢٧	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
19	٢٧	٢٤	٢٣	٧	٦	٥	٤		٢٨	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
20	٢٨	٢٤	٢٣	٧	٦	٥	٤		٢٩	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
21	٢٩	٢٤	٢٣	٧	٦	٥	٤		٣٠	٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	٦
22															
23															
24															
25															
26															
27															
28															
29															
30															

January 2007		حوت - کب ١٣٨٥						محرم الحرام ١٤٢٨		سفیر المظفر					
February		جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه	جمعة	پنجشنبه	چهارشنبه	سه شنبه	دوشنبه	یکشنبه	شنبه
26	٦	٥	٤	٣	٢	١		٧	٦	٥	٤	٣	٢	١	
27	٧	٦	٥	٤	٣	٢		٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	
28	٨	٧	٦	٥	٤	٣		٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	
29	٩	٨	٧	٦	٥	٤		١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤	
١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥		١١	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	
٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦		١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	٦	
٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧		١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	٧	
٤	١٣	١٢	١١	٧	٦	٥		١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩	٨	
٥	١٤	١٣	١٢	٧	٦	٥		١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	٩	
٦	١٥	١٤	١٣	٧	٦	٥		١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	١٠	
٧	١٦	١٤	١٣	٧	٦	٥		١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	١١	
٨	١٧	١٦	١٥	٧	٦	٥		١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	١٢	
٩	١٨	١٧	١٦	٧	٦	٥		١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	١٣	
١٠	١٩	١٨	١٧	٧	٦	٥		٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	١٤	
١١	٢٠	١٩	١٨	٧	٦	٥		٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	١٥	
١٢	٢١	٢٠	١٩	٧	٦	٥		٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	١٦	
١٣	٢٢	٢٠	١٩	٧	٦	٥		٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	١٧	
١٤	٢٣	٢٠	١٩	٧	٦	٥		٢٤	٢٣	٢٢	٢١	٢٠	١٩	١٨	
١٥	٢٤	٢٠	١٩	٧	٦	٥		٢٥	٢٤	٢٢	٢١</td				

۱- د چنګاښ د میاشتی د ورځو تش ځایونه د جنتري له مخې ډک کړئ.

June July 2006		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵							جعادي الاول ۱۴۲۷ جعادي الآخر	
friday	Saturday	Sunday	Monday	Tuesday	Wednesday	Thursday	Friday	Saturday	Sunday	Monday
۲۳	۲	۱	۲۵						۳۱	۲۵
۳۰	۹	۸	۲	۷	۶	۳۰		۲۵	۴	۲۸
۷	۱۶	۱۵	۹			۳	۱۲	۶	۱۱	۵
۱۴	۲۳	۲۲	۱۶		۱۱	۲۰	۱۶	۱۰	۱۹	۱۳
			۱۹	۲۸	۲۲	۱۸	۲۷	۲۱		۱۵
										۲۴
										۱۸

۲- د جنتري له مخې د کال کومې میاشتی ۳۱ ورځې دی؟

.....

۳- د کال کومې میاشتی ۳۰ ورځې دی؟

.....

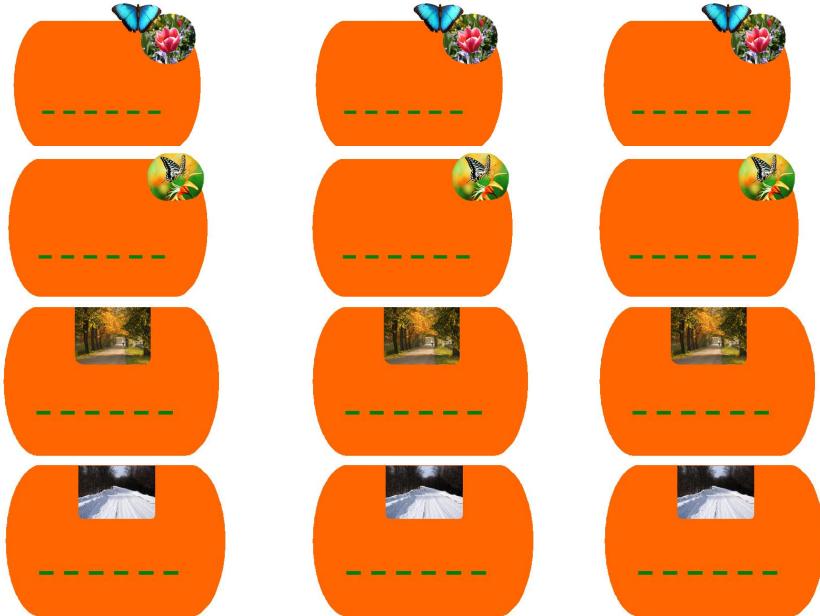
۴- د کال کومې میاشتی ۲۹ ورځې دی؟

.....

۵- په جنتري کې د زمری د میاشتی ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

.....

- ۶- د زمری د میاشتی د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟
- ۷- د اوښو ورځی د جنtri له مخي وليکي.
- ۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنtri له مخي په خپلو کتابچو کي وليکي.

زده کوونکي دي هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زېږيدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کي وليکي.

اټه دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورخني ژوند کې مایعات په لیتر باندي اندازه کېوي.

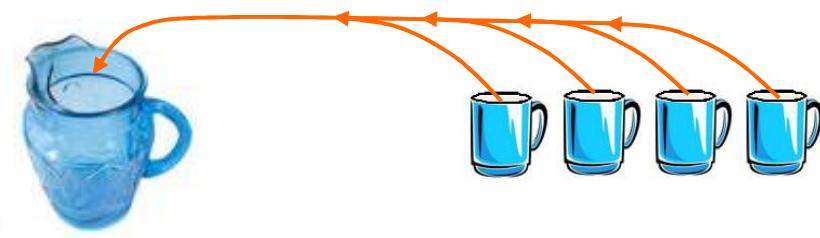

پوښتنې:

۱. خوک ويلى شي چې تېل په خه شي اندازه کېوي؟
۲. شیدي د خه شي په واسطه اندازه کېوي؟
۳. او به د خه شي په واسطه اندازه کوي؟

گرانو زده کوونکو! که چيرې خير شوي ياست د تېلو په گيلنو، په مایع دواګانو، د او بو په بوشکو او په مایع غوريو باندي د لیتر کلمه ليکل شوي وي. نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کېوي، که چيرې 4 معمولي گیلاسه او به په یوه لوښي او یا یوه جك کې واچوو نو تقریباً یو لیتر او به کېږي. تاسو کولاۍ شئ چې د دغه 4 معمولي گیلاسو او بو مقدار، د یوه لیتر په توګه ومنۍ، د تیلو، شیدو، مایع غوريو او او بو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر خخه کار و اخليه ډېر تیل پلورونکي سر خلاصي بوتل او یا گيلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هفو خخه د مایعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

- ۱- خو گیلاسه او به یو لیتر کیږي؟
- ۲- گیلاسه او به خو لیتره کیږي؟
- ۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانی وي، د ۵ لیترو تیلو بیه خو افغانی کیږي؟
- ۴- که چیرې د دوو گیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانی وي، یو لیتر شیدې خو افغانی کیږي؟
- ۵- دوه لیتره او به خو گیلاسه کیږي؟
- ۶- د (ا، آر، اس) په پاكتیونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر او بو کې حل او کار ورخخه واخلي، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د گیلاسوно په واسطه خرنګه لیتر اندازه کوئ؟
- ۷- د =، > او < نبسو خخه په کار اخیستنی د لاندې لوښو ظرفیت پر تله کړئ.

ب ث ب ت ب الف ب الف

زده کوونکي دي د (ا، آر، اس) د پاكتیونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د گیلاسوно په واسطه خپلو کورنيو ته و بنسي.

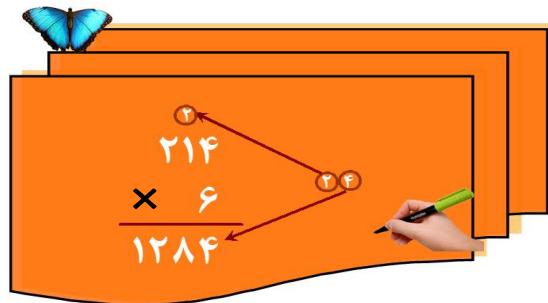
نېه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په خورقمي عددونو کې

هدف: زده کرونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په خورقمي عددونو کې ضرب کړي.

گرانو زده کوونکو! تاسو مخکي د یو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوسم خوارو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ۶ په عدد کې ضرب کړو.
لومړۍ: د ۶ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

$$(6 \times 4 = 24)$$

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسیز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.
دویم: د ۶ عدد د عدد د لسیزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواود ۲ رقم سره چې حاصل نیوں شوی دی جمع کوو.

$$(6 \times 1 + 2 = 8)$$

$$6 + 2 = 8$$

چې د ۸ عدد حاصل کېږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.
دریم: د ۶ عدد د عدد په سلیزو کې چې ۲ دی ضربوو $(6 \times 2 = 12)$ کېږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زریزو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ د عدد په لاس رائحي.

کوانۍ دندہ

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

- ۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.
 ۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.
 ۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.
 ۴- لاندې پونستني حل کړئ.

۳۴۱

 $\times 5$

۷۴۵

 $\times 6$

۶۵۴

 $\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

- ۵- له لاندې مثال نه په ګته اخستن، سره لاندې پونستني حل کړئ.

⑥ ⑤ ①

مثال :

۳۸۷۲

 $\times 8$ $\hline 30976$

۱۲۸۴

 $\times 5$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

۶۰۰۲

 $\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۹۶۰۴

 $\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

- ۶- لاندې پونستني حل کړئ.

۷۰۴۳

 $\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۱۱۷۸

 $\times 5$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$$

۵۱۴

 $\times 7$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$$

۷۳۲

 $\times 6$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$$

لاندې پونستني حل کړئ.

۹۰۴۴

 $\times 8$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

۷۰۰۲

 $\times 9$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 9 \\ \hline \end{array}$$

۱۷۴

 $\times 4$

$$\begin{array}{r} \boxed{} \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$$

څلويېنتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کورنکي به وکړۍ شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کري.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱۶ په عدد کې ضرب کړو.

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 \times \quad 16 \\
 \hline
 138 \\
 + \quad 23 \\
 \hline
 368
 \end{array}
 \text{لومړی: د } 16 \text{ د عدد دیویزو مرتبه چې د ۱۶ عدد دی د ۲۳ دیویزو او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل بې ۳۸ کېږي.}$$

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 \times \quad 16 \\
 \hline
 138 \\
 + \quad 23 \\
 \hline
 368
 \end{array}
 \text{دو یه: د } 16 \text{ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱۶ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیز و د مرتبې لاندې او د ۲۳ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او د ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راړو، په تیجه کې د ۳۶۸ عدد حاصل کېږي چې د ۱۶ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.}$$

لاندې پښتنې حل کړئ.

$ \begin{array}{r} 15 \\ \times \quad 21 \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} 19 \\ \times \quad 13 \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} 25 \\ \times \quad 11 \\ \hline \end{array} $
--	--	--

ددی له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې
مثال په نظر کې نیسو.

$$40 \times 30 = ?$$

$$\begin{array}{r}
 40 \\
 \times 30 \\
 \hline
 120 \\
 \hline
 1200
 \end{array}$$

لومړۍ حالت:

دویم حالت:

$$40 \times 30 = ?$$

په دې حالت کې د عددونو صفر ونه په نظر کې نه نیسو، یوازې د ۳ او ۴ رقمونه
يو له بل سره ضربوو یعنې $(4 \times 3 = 12)$
بیا د ضرب د دواړو اجزاء د صفر ونو په شمېر صفر ونه د ضرب د حاصل
 $40 \times 30 = 1200$ مخي ته لیکو، لکه:

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$ \begin{array}{r} 630 \\ \times 40 \\ \hline 25200 \end{array} $	$ \begin{array}{r} 98 \\ \times 60 \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} 80 \\ \times 70 \\ \hline \end{array} $
	1000 $\times 100$ \hline	300 $\times 70$ \hline

۱. د لاندی عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

الف: ۴۰ او ۱۳۰ ذ: ۲۰۰ او ۱۰

ب: ۹۰ او ۶۱ ر: ۱۰۰ او ۶۳

د: ۳۰۰ او ۶۰ ز: ۸۰ او ۷۲

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندی تشنځایونه د حل

شوي مثال په دوں د صفر وونو په شمیر سره دک کړئ.

$$\text{مثال: } 60 \times 7 = 4200$$

$$70 \times 6 = 4200 \quad \text{الف: } \boxed{} \times \boxed{} = 4200$$

$$5 \boxed{} \times 8 \boxed{} = 4000 \quad \text{ج: } \boxed{} \times \boxed{} = 4000$$

$$65 \times 1 \boxed{} = 650 \quad \text{ب: } \boxed{} \times 73 = 7300$$

$$1 \boxed{} \times 73 = 7300 \quad \text{د: } \boxed{} \times 5 = 200 \quad \text{ه: } 4 \times \boxed{} = 200$$

۳. خو دوہ رقمي عددونه چې د هفو نېټه خواته صفر وي
وليکۍ، بیا بې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې
لاس ته راوړئ.

٤ - لاندې پونستنو ته په شفاهي توګه ټواب ووايast.

$$2 \times 5 = ?$$

$$50 \times 20 = ?$$

$$80 \times 40 = ?$$

$$70 \times 40 = ?$$

$$60 \times 8 = ?$$

$$40 \times 90 = ?$$

$$1 \times 7 = ?$$

$$1 \times 22 = ?$$

$$32 \times 1 = ?$$

$$80 \times 10 = ?$$

$$90 \times 20 = ?$$

$$11 \times 1 = ?$$

$$10 \times 0 = ?$$

$$80 \times 0 = ?$$

$$10 \times 50 = ?$$

$$0 \times 1 = ?$$

$$140 \times 0 = ?$$

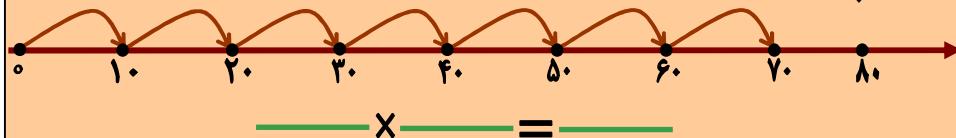
$$22 \times 20 = ?$$

$$30 \times 0 = ?$$

$$20 \times 220 = ?$$

ا- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پونستنه ولیکو او په هفه
باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

ب: لاندې عددونو ضرب کړئ او په شکل کې وښیast.

$$3 \times 10 = ?$$

کوړۍ دندو

ا. لاندې پونستني حل کړئ.

$$80$$

$$\times 40$$

$$95$$

$$\times 27$$

$$63$$

$$\times 35$$

$$31$$

$$\times 22$$

یوچلوبینتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کرونکي به وکړائ شی چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړي او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

مثال: غواړو چې د ۷۶۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

$$\begin{array}{r}
 765 \\
 \times 58 \\
 \hline
 6120 \\
 + 3825 \\
 \hline
 44370
 \end{array}$$

لومړۍ د ۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷۶۵ په عدد کې ضربوو چې د ۶۱۲۰ عدد په لاس راخي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷۶۵ عدد کې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلېږي، ددې عدد د یویز رقم د ۶۱۲۰ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راخي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۱۰	۷۲۵	۶۰۱	۱۳۶	۲۰۸	۸۴۰	۹۰۰
$\times 62$	$\times 20$	$\times 14$	$\times 27$	$\times 96$	$\times 67$	$\times 71$
<input type="text"/>						

کوژنۍ دندنه

$$\begin{array}{r}
 910 \\
 \times 62 \\
 \hline
 \boxed{}
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 725 \\
 \times 20 \\
 \hline
 \boxed{}
 \end{array}$$

۱. لاندې در کړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۹۰۰

$\times 10$

۱۰۱

$\times 73$

۱۷۳

$\times 64$

۷۶۴

$\times 73$

۶۸۷

$\times 98$

۱۹۸

$\times 87$

۱۰۲

$\times 44$

۷۰۴

$\times 62$

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه

در جن (۱۲ دانو)

۳. بیه به خو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق منو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د

صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې ځفاستې په سیالی کې ۶۰ متره لاره په یوه
دقیقه کې وهی معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به خو
متره لاره وهی؟

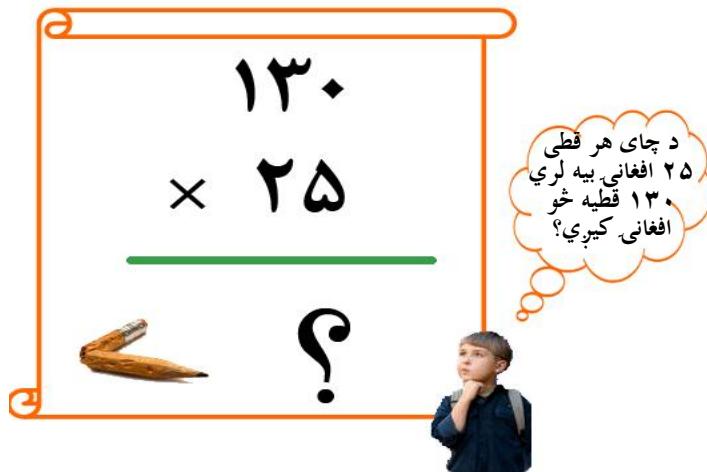
۶. د یوه قطی گوګرو بیه یوه افغانۍ ده، د یوه در جن
(۱۲ قطیو) بیه خو افغانۍ کېږي؟

۷. د یوه کيلو گرام غوريو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کيلو گرامه
غوريو بیه خو افغانۍ کېږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورڅ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لوړ او په یوه
ورڅ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه
میاشت کې خو افغانۍ سپمولای شي؟

کوړانۍ دندنه

- ۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به خو گرامه بوره مصرف کړي؟
- ۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لموټخ کوي، په یوه میاشت کې به خو رکعته لموټخ وکړي؟

لسم فصل

تقسیم

دوه خلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کونکی به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیي په واسطه خپلې ورخینی ستونزې حل کړي.

فعالیت

دری زده کونکی دې د تیولګي مخي ته ودریېږي.
بساغلی بسوونکی دې ۱۲ دانې لوبياوې، وړې ډبرې او یا نور
محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده
کونکی ته یوه، یوه دانه لوبيا ورکړي.

دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

دریم وار دې له ۶ پاتې شوو دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

خلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو خخه یوه، یوه

دانه هر زده کونکی ته ورکړي.

په پای کې:

هر زده کونکی ته خو دانې لوبيا وې یا نور موادر سیدلي دي؟

د تفریق عملیه خو واري سرته رسول شوي ده؟

د خو واري ۳ له ضرب کولو خخه د ۱۲ عدد لاس ته رائحي.

په تیولو حاټاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد خخه ۳ خلور

وارې تفریق شوی او یا ۳ خلور واري د ۱۲ په عدد کې شامل

دي، د تفریق دا تکراری عملیه د تقسیم په توګه داسي ليکو:

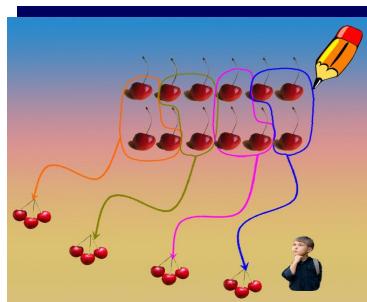
$$12 \div 3 = 4$$

د تقسیم حاصل →
مقسوم ←
مقسوم علیه

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد د مقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیېږي.

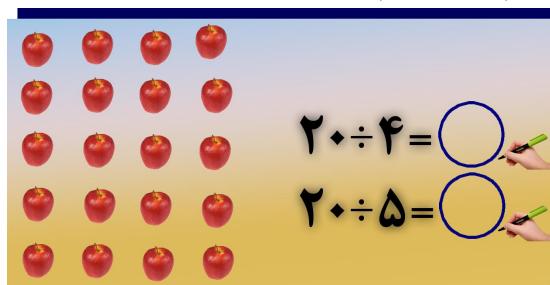

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ټواب وليکه.

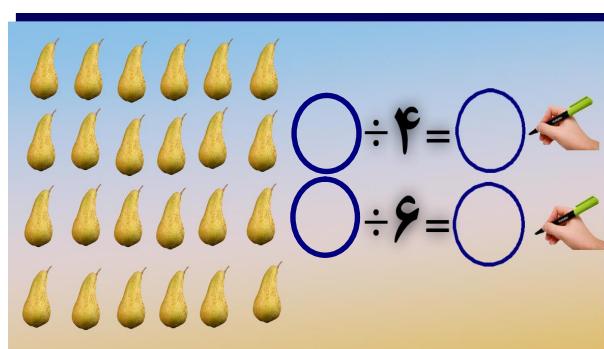

$$12 \div 4 = \bigcirc$$

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ټایونو کې مناسب عددونه وليکه او په هفه کې مقسوم، مقسوم عليه او خارج قسمت وښیاست.

۳. د پورته شکل له حل شوي پونستي څخه په ګټې اخيستني سره لاندې تشن ټایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې دک کړئ.

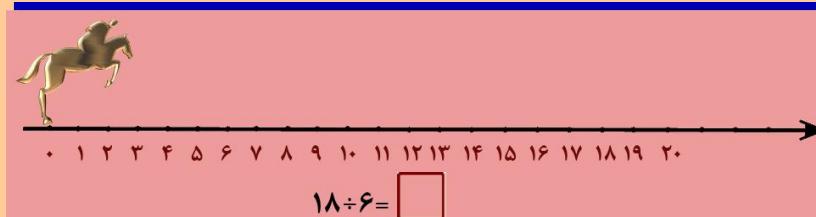
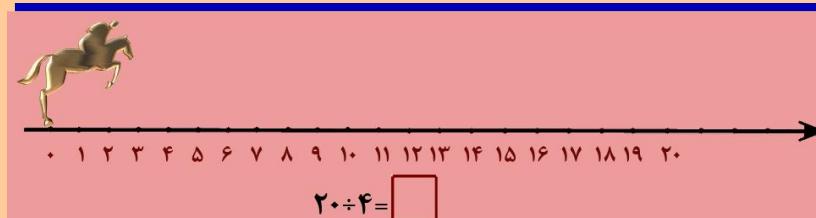
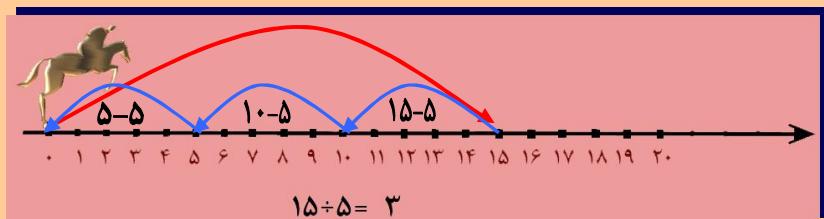

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفريقي عمليله سرته ورسوئ او ځواب يې ولیکي.

$24 \div 8 = ?$ 	$15 \div 5 =$ مثال: $15 - 5 = 10$ $10 - 5 = 5$ $5 - 5 = 0$
--	--

۲. عددونو د خط په مرسته د حل شوي مثال په ډول د تفريقي عمليلي سرته ورسوئ.

د عددونو د خط په مخ باندي د $16 \div 4 = ?$ افادې د تقسيم حاصل په لاس راوړئ.

دري څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عددونو باندي

هدف : زده کونکي به وکړۍ شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندي تقسيم کړي.

لومړۍ مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندي وویشو، ليدل کېږي چې د مقسوم د کینې خوارقم یعنې ۹ د مقسوم عليه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هفه باندي ویشل کېږي چې خارج قسمت یې (۱) دی، هفه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندي لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کېږي. بیا ۸ را کښته کوواو د تفریق د حاصل بنس خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته رائحي او س د ۲۸ عدد په ۷ باندي ویشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخیستنې سره پوهیې و چې.

$$4 \times 7 = 28$$

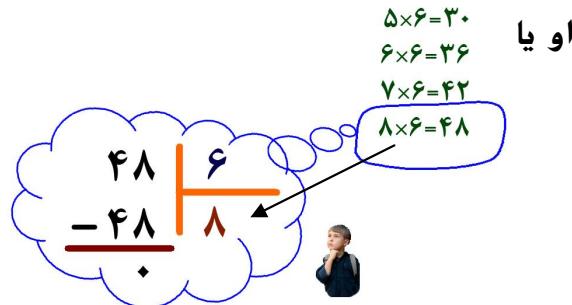
$$\begin{array}{r} 98 \\ - 7 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \\ - 7 \\ \hline 28 \end{array}$$

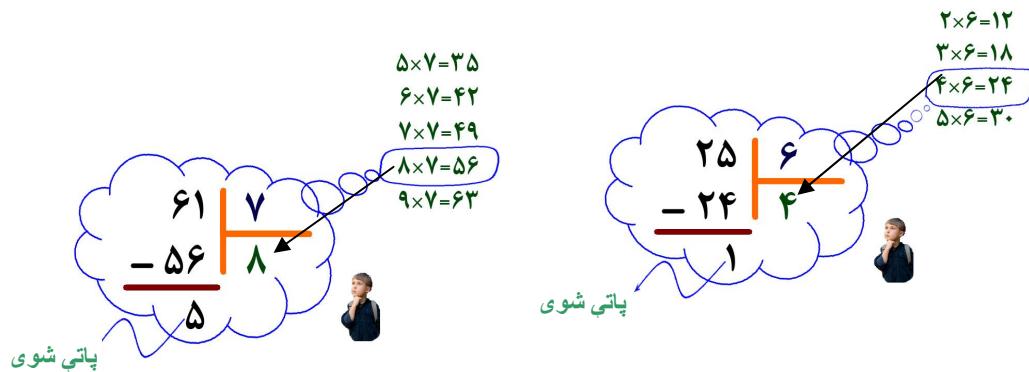
$$\begin{array}{r} 28 \\ - 28 \\ \hline \end{array}$$

د ۴ عدد په خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې یې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندي لیکو او له ۲۸ څخه یې تفریقوو. په نتیجه کې ليدل کېږي چې د تفریق حاصل یې صفر(پاتې) او خارج قسمت یې د ۱۶ عدد په لاس رائحي.

دو هم مثال: د ۴۸ عدد په ۶ باندې و يشو، که چيرې د تقسيم د حاصل د پيدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پامله و کرو، ليدل کيږي چې. $8 \times 6 = 48$
 $48 \div 6 = 8$

در یم مثال: د لاندې پونستنو د حل طریقې ته پامله و کړئ.

لاندې پونستني په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

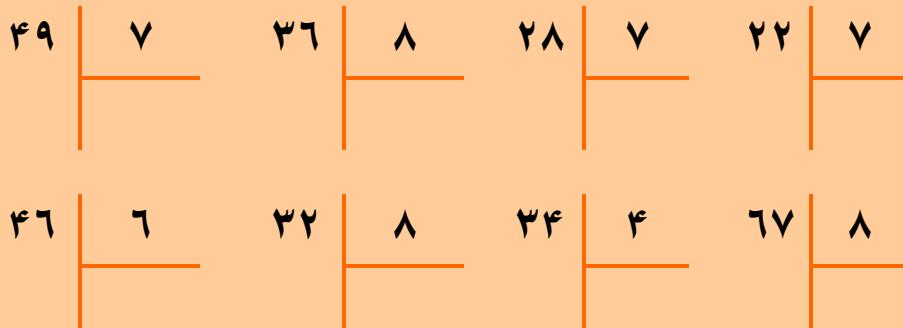
$$94 \quad | \quad 7$$

$$63 \quad | \quad 8$$

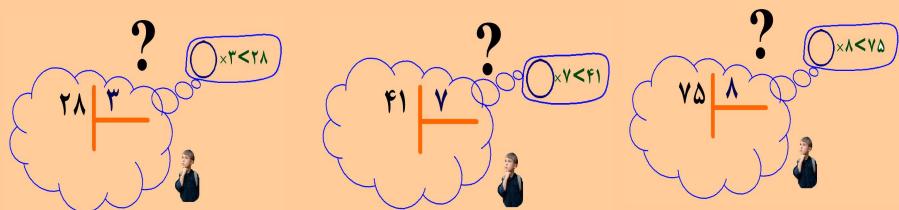
$$72 \quad | \quad 9$$

۱ - د لاندی عملیو خارج قسمت پیدا کړئ.

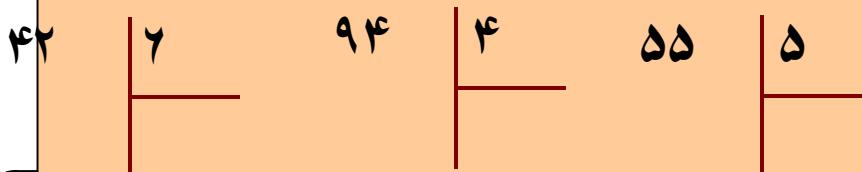

۲ - لاندی پونستنی حل کړي.

کورنۍ دنده

کورنۍ دنده: لاندی پونستنی حل کړئ.

- عبد الله غواړي چې ۸۸ داني نیالګي په ۹ پتیو کې په مساوی توګه کښینوي، معلوم کړئ چې خو نهاله زیات پاتې کېږي.
- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره خو موټروته اړتیا ده؟
- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډودۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو لپاره خو غوري یا نو ته اړتیا ده؟
- که چیرې یو زده کوونکی ۶ تیوله کتابچو ته اړتیا ولري، ۵۶ توکه کتابچې خو زده کوونکو ته رسیېږي او خو کتابچې پاتې کېږي؟
- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اوښ کې ۸۶ کيلو واته برق مصرف کړي وي، معلوم کړئ چې په یوه ورخ کې یې خو کيلو واته برق مصرف کړي دي؟
- که چیرې یو تن په یوه ورخ کې ۸ گرامه بوره مصرف کړي، نو ۹۶ گرامه بوره د هفه د خو ورخو له پاره بس کېدلې شي؟
- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ټوي، که چیرې په هر موټرو کې د سر یو شمېر سره مساوی وي، معلوم کړئ چې په هر موټرو کې خوتنه ناست دي؟

څلور څلو یشتم ټوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په یوه رقمي عدد باندي

هدف: زده کوونکي وکړۍ شي چې درې رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندي تقسيم کړي.

لومړۍ مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندي ويشه.

حل: لومړۍ د مقسوم د سلیزو و مرتبه یعنی ۶ د ۳ په عدد باندي ويشه چې خارج قسمت یې ۲ کېږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربو او د ضرب حاصل یې د ۶ لاندي لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کېږي.

په همدي ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سره رسوو، په پای کې لیدل کېږي چې پاتې یې صفر دی.

$$\begin{array}{r} \text{مقسوم عليه} \\ \text{مقسوم} | \begin{array}{r} 693 \\ - 6 \\ \hline 9 \end{array} \\ \begin{array}{r} 231 \\ - 21 \\ \hline 0 \end{array} \\ \begin{array}{r} 0 \\ - 0 \\ \hline 0 \end{array} \\ \begin{array}{r} 0 \\ - 0 \\ \hline 0 \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{مقسوم عليه} \\ \text{مقسوم} | \begin{array}{r} 136 \\ - 10 \\ \hline 36 \end{array} \\ \begin{array}{r} 27 \\ - 25 \\ \hline 1 \end{array} \\ \begin{array}{r} \checkmark \\ \end{array} \end{array}$$

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندي ويشه. لیدل کېږي چې د سلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نود لسیزو رقم د سلیزو له رقم سره چې ۱۳ کېږي، په ۵ باندي ويشه. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضربو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ۳ کېږي، اوس د مقسوم د یویز رقم یعنی ۶ را کښته کوو د ۳۶ عدد حاصل کېږي. هفه په ۵ باندي و پېشو چې د وېش حاصل یې ۷ کېږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کېږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

فعالیت:

د لاندی پونتنو حل په نظر کې و نیسی.

$$\begin{array}{r}
 960 \\
 - 6 \\
 \hline
 36 \\
 - 36 \\
 \hline
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 709 \\
 - 7 \\
 \hline
 009 \\
 - 7 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

پاتې شوی

$$\begin{array}{r}
 574 \\
 \hline
 56 \\
 \hline
 14 \\
 \hline
 8
 \end{array}$$

پاتې

$$\begin{array}{r}
 636 \\
 - 6 \\
 \hline
 036 \\
 - 36 \\
 \hline
 \end{array}$$

پاتې شوی

خرنگه چې د لسيزو د مرتبې
رقم یعنی ۳ له مقسوم عليه
څخه کوچنی دی، د خارج
قسمت په اړوند مرتبه کې
صفر ليکو. او بیا د مقسوم بل
عدد را کښته کوو.

کولني دندنه

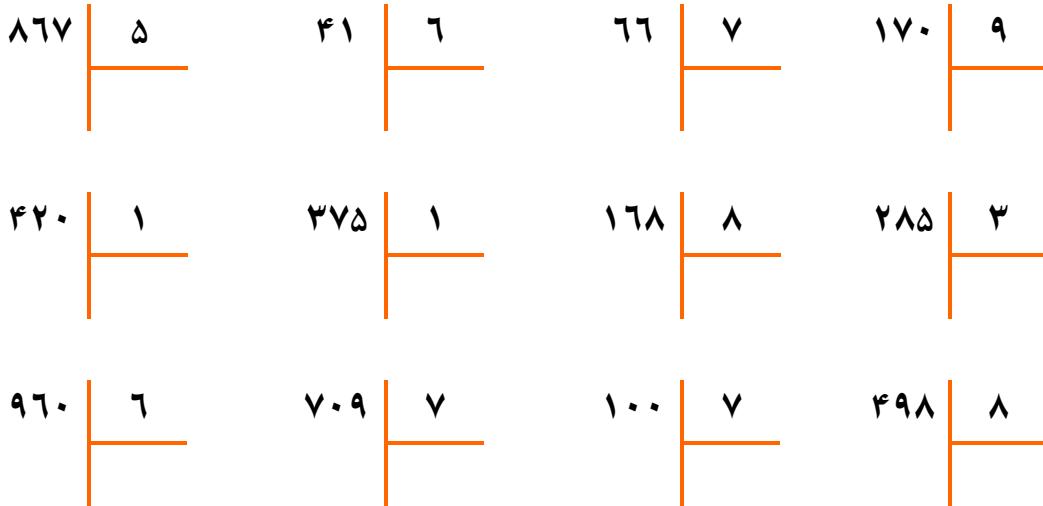
تقسیم کري.

$$\begin{array}{r}
 452 \\
 \hline
 3
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 284 \\
 \hline
 6
 \end{array}$$

۱- په لاندې پوښتو کې د تقسيم عملی سرته ورسوئ؟

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کيلو گرامه غند حاصل واخیست، که چېري
نوموري بزگر د ورځي ۷ کيلو گرامه غند مصرف ولري،
معلوم کړئ چې نوموري غند د بزگر د خو ورځو له پاره بس
دي.

۳- یوه بنوال ۸۰۱ کيلو گرامه زردآلو حاصل واخیست، که چېري
وغواړي هفه په ۹ کيلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو خو
صندوقونو ته ارتیا پیداکوي. د ارتیا ور صندوقونو شمېر
معلوم کړئ؟

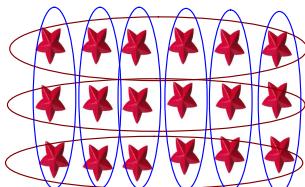
زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

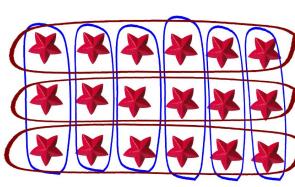
پنځه خلوېښتم لوست

د ضرب او تقسيم د عمليو ازموينه د یو بل په واسطه

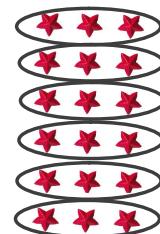
هدف: زده کورونکي به وکړۍ شي چې د ضرب او تقسيم عملېي د یو بل په واسطه را زمانې.

$$6 \times 3 = 18$$

$$18 \div 3 = 6$$

$$18 \div 6 = 3$$

د ضرب او تقسيم د آزموليو د عمليو په کار ولو سره ليکلی شو چې:

$$\begin{array}{r} 68 \\ - 6 \\ \hline 8 \\ - 6 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$11 \times 6 + 2 = ?$$

$$7 \times 4 = 28$$

$$5 \times 6 = 30$$

$$66 + 2 = 68$$

$$28 \div 4 = 7$$

$$30 \div 6 = 5$$

$$28 \div 7 = 4$$

$$30 \div 5 = 6$$

د پورتنيو پوبنتنو له حل خخه نتیجه اخستلای شو، که چيري د ضرب حاصل د ضرب په یوه جز باندي و ويشهو، د ضرب بل جز لاس ته راخي او همدارنګه، که چيري مقسوم عليه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راخي.

د ۶ او ۸ د ضرب حاصل په لاس را وړئ او د هفه له پاره د وېش یا تقسيم دو ه عملېي وليکي.

۱- مثال ته په پاملر نې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

$$72 \div 9 = \boxed{}$$

$$54 \div 6 = \boxed{9}$$

$$72 \div 8 = \boxed{}$$

$$54 \div 9 = \boxed{6}$$

$$\boxed{} \times 8 = 72$$

$$6 \times \boxed{9} = 54$$

$$21 \div 3 = \boxed{}$$

$$32 \div 4 = \boxed{}$$

$$\boxed{} \div 7 = 3$$

$$\boxed{} \div 8 = 4$$

$$3 \times \boxed{} = 21$$

$$\boxed{} \times 8 = 32$$

۲- تشن ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$9 \times 7 = \boxed{63}$$

$$9 \times 8 = \boxed{72}$$

$$7 \times 8 = \boxed{56}$$

$$63 \div 7 = \boxed{}$$

$$72 \div 8 = \boxed{}$$

$$56 \div 8 = \boxed{}$$

$$63 \div 9 = \boxed{}$$

$$72 \div 9 = \boxed{}$$

$$56 \div 7 = \boxed{}$$

۳- په لاندې پوبنتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت تر منځ اړیکې په غور سره وګوري او تشن ځایونه یې ډک کړئ.

خارج
علیه
مقسوم
مقسوم علیه
قسمت

$$15 \div 3 = 5$$

$\cancel{15} \div \cancel{3} = 5$

$3 \times 5 = 15$

د مقسوم ويشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چېري خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس رائئي.

۴- لاندی پوښتنی حل او امتحان کړئ.

$$972 \quad | \quad 8$$

$$640 \quad | \quad 5$$

$$970 \quad | \quad 8$$

$$706 \quad | \quad 6$$

$$105 \quad | \quad 8$$

$$100 \quad | \quad 9$$

۵- د ۵ متره ټوکر بیه ۷۵ افغانی ده، د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارگر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکروابودي، معلوم کړئ چې نوموری کارگر په ۹ ورخوکې څومتره ټوکر او بدلاي شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونى کې ۵۶۰ افغانی تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورخ کې څو افغانی تنخا لري.

لاندی پوښتنی حل کړئ.

$$611 \quad | \quad 8$$

$$609 \quad | \quad 8$$

یوولسم فصل کسر

شپړ خلوېښتم لوست:

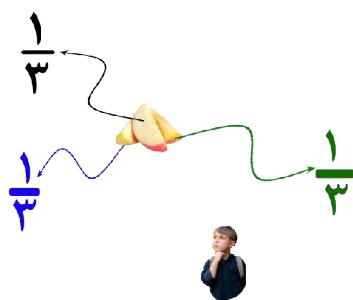
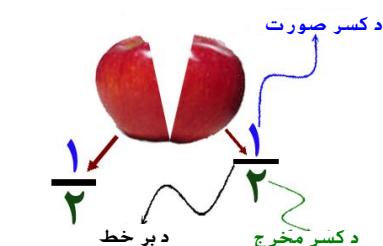
هدف: زده کونکی به $\frac{1}{2}$ د یوه شي د نیمایي په توګه، $\frac{1}{3}$ د یوه شي د دریمې برخې په توګه او $\frac{2}{3}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه ویژنی.

پاملرنه وکړئ:

که موږ یوه منه په دوو مساوی برخو وویشو په حقیقت کې مومنه

نیمایي کړي ده چې په ریاضي کې داسې لیکل کېږي:

که موږ یوه منه په درې مساوی
برخو وویشو اوله هفي خخه یوه
برخه واخلو دریمه برخه داسې
ښودل کېږي.

که چیرې د یوې منې له دریو برخو خخه
یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې
یې په بل کې کښې دو داسې لیکو:

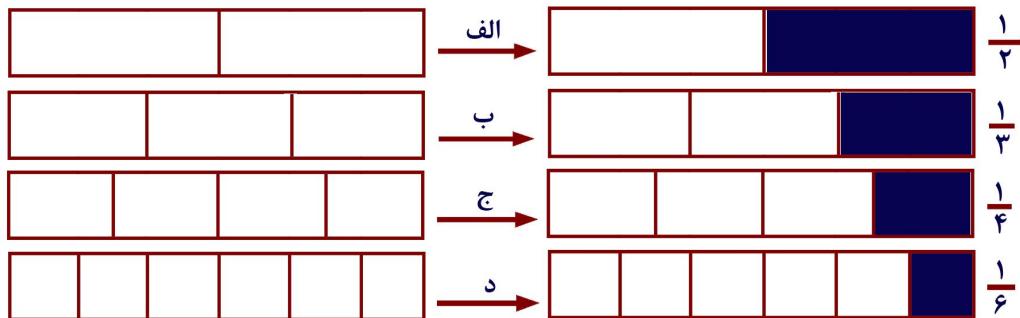

الف: $\frac{1}{3}$ برخه په یوه قاب کې

ب: $\frac{2}{3}$ برخې په بل قاب کې

د لاندي شکلو نو اړوندو کسر و نو ته پاملرنه و کړئ.

د الف په شکل کې د $\frac{1}{2}$ کسر نسيي چې د دوو برخو خخه يې یوه
برخه يې جلا شوي ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{1}{3}$ کسر نسيي چې له دريو برخو خخه يې یوه
برخه يې جلا شوي ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{1}{4}$ کسر نسيي چې له خلورو برخو خخه يې یوه
برخه جلا شوي ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{1}{6}$ کسر نسيي چې له شپږو بو خو خخه یوه برخه
جلا شوي ده.

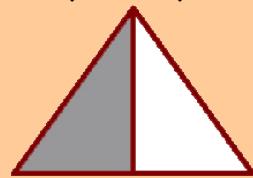
د دي لپاره چې تا سو د یوه کسر د ليکلو سره نهه بلدتيا پيدا کړئ،
لاندي کسر ته پاملرنه و کړئ.

$$\frac{2}{5}$$

د کسر صورت
کسری خطیاب دیر خط
د کسر مخرج

۱- د لاندی شکلونو د تورو شوو او سپينو بر خو کسري بر خې په خپلوكتابچو کي بنياست او وي ليکي.

توروه

سپينه

سپينه

توروه

کسر	صورت	مخرج
$\frac{1}{2}$	۱	۲
$\frac{2}{3}$		
$\frac{3}{5}$		
$\frac{4}{5}$		
$\frac{5}{6}$		

۲- لاندی جدول بشپړ
کړئ.

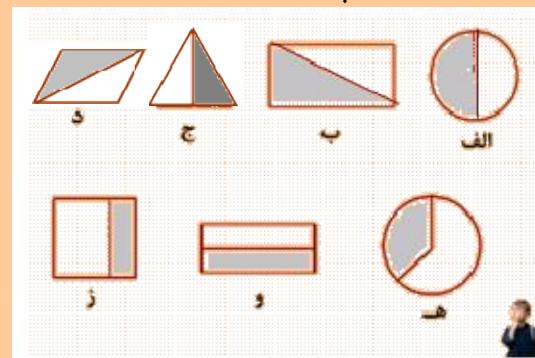

د $\frac{2}{5}$, $\frac{4}{5}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{4}{3}$ په کسرونو کي صورت او مخرج ولیکي.

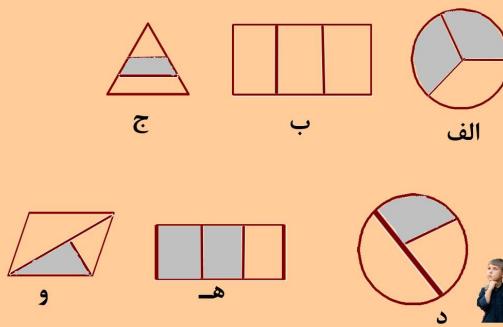
۳- له لاندې جدول خخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

صورت	۳	۴	۵	۶	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	۶
اړوند	<u>۳</u>					
کسر	<u>۴</u>					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ويشنل شوي دي، د هفه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکي.

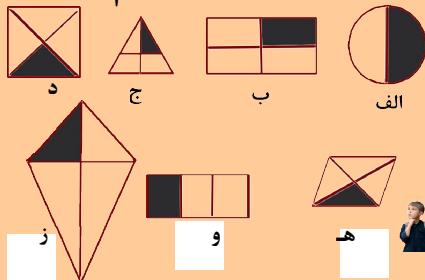
۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ويشنل شوي دي، د هفه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکي.

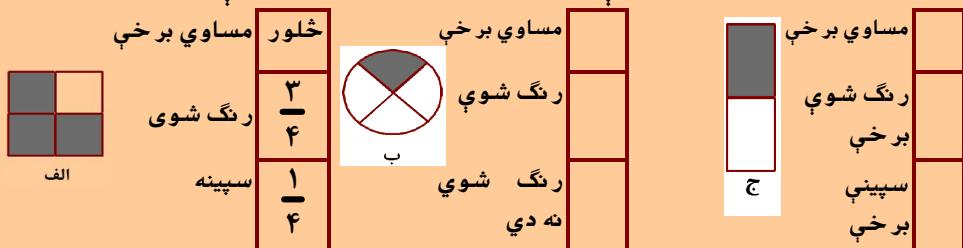
کړانۍ دندو

د $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{4}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

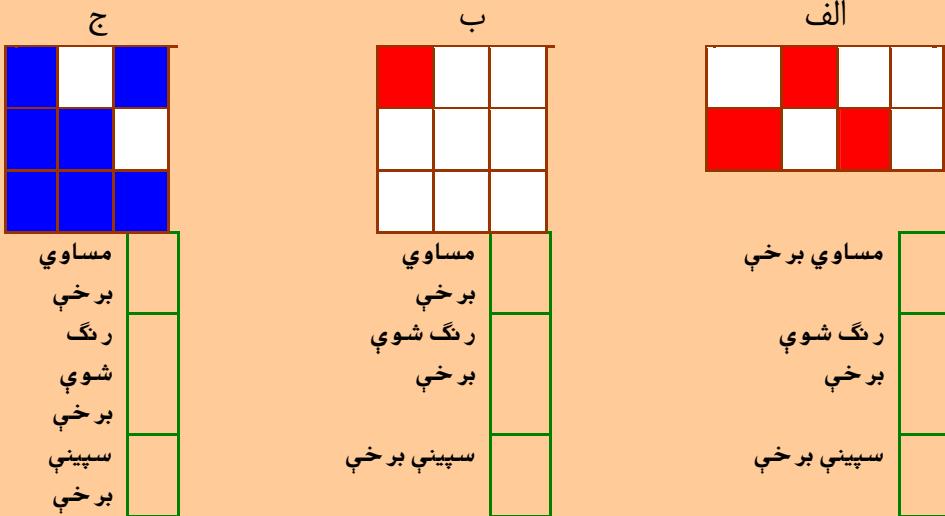
٦- په لاندې شکلونو کې کوم يوه ته $\frac{1}{4}$ کسر ليکلی شو.

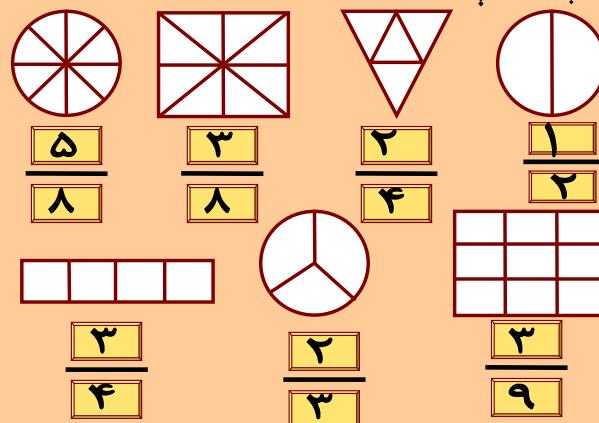
٧- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپينيو برخو
کسر ونه، د نموني په ډول په تشه حایونو کې ولیکئ.

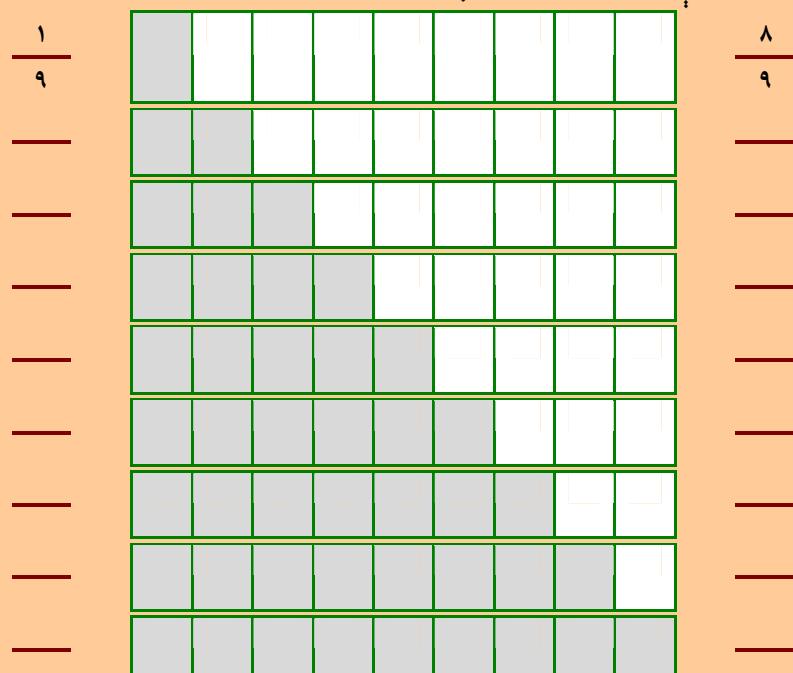
٨- لاندې شکلونو ته پاملنہ وکړئ، د سپيني او رنګه شوي
برخي په کسر سره ولیکئ.

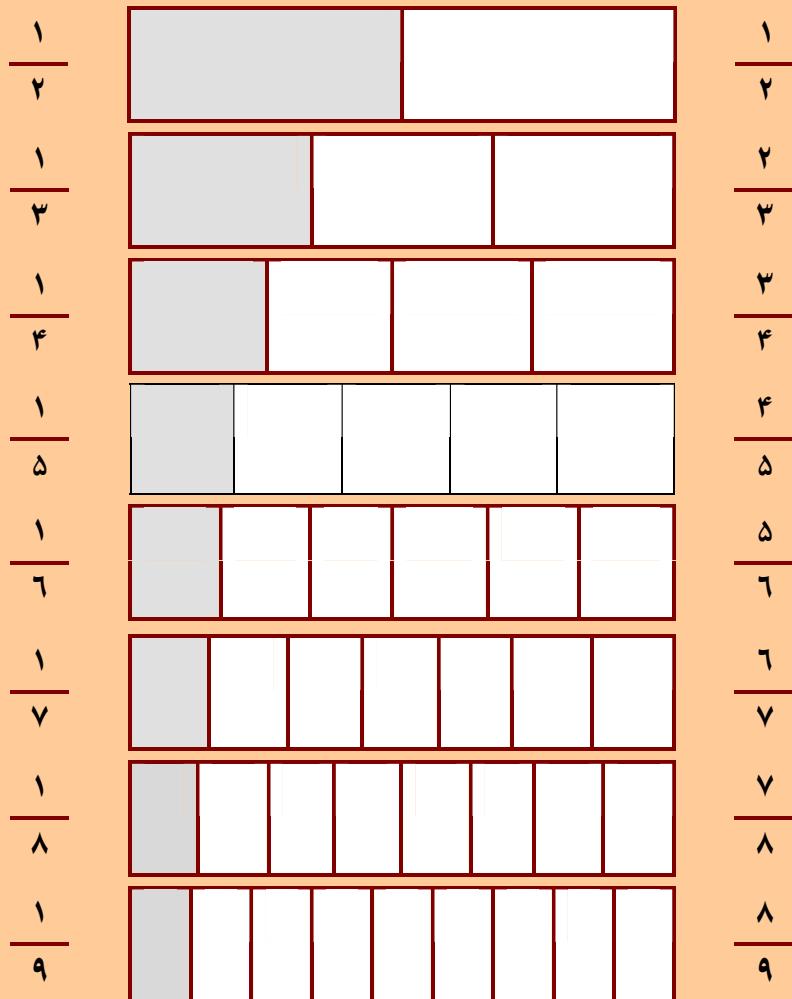
٩- لاندی هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هفه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ.

١٠- د حل شوي مثال په ډول د لاندی شکلونو درنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر بنسی خواته ولیکي.

۱۱- د لاندی شکلونو د رنگ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره و ګوري. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه و بنیاست.

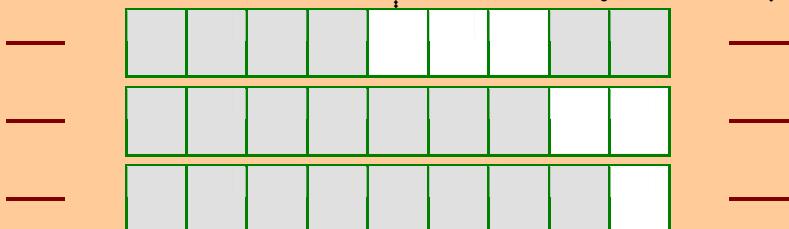
د $\frac{2}{9}$ ، $\frac{2}{8}$ ، $\frac{2}{7}$ ، $\frac{2}{5}$ ، $\frac{2}{3}$ او $\frac{2}{6}$ کسرونه د شکل په رنگولو سره و بنیاست.

۱۲- د $\frac{3}{5}$ ، $\frac{3}{7}$ ، $\frac{3}{8}$ ، $\frac{3}{9}$ او $\frac{3}{9}$ کسر ونه د شکل د رنگولو په واسطه و بنیاست.

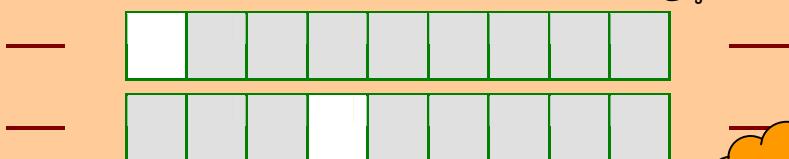
۱۳- د $\frac{4}{5}$ ، $\frac{4}{6}$ ، $\frac{4}{7}$ ، $\frac{4}{8}$ او $\frac{4}{9}$ کسر ونه په شکل کې و بنیاست.

۱۴- د $\frac{5}{6}$ ، $\frac{5}{7}$ ، $\frac{5}{8}$ او $\frac{5}{9}$ کسر ونه د شکل د رنگولو په واسطه و بنیاست، رنگ شوی او سپینې برخې سره پر تله کړئ او د <، > او = نبتو په واسطه یې و بنیاست.

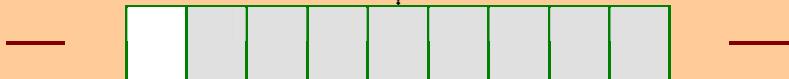
۱۵- د لاندې شکلونو درنګ شوو برخو کسر بنسی خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کینې خواته ولیکۍ.

۱۶- د لاندې شکلونو درنګ شویو برخو کسر بنسی خواته او د سپینو برخو کسر کینې خواته ولیکۍ او یو له بله سره یې پر تله کړئ.

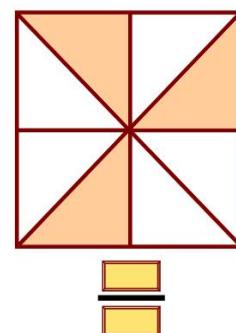
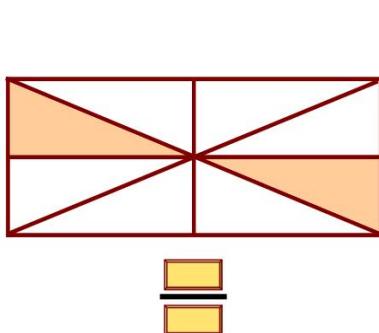

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر بنسی خواته ولیکۍ او پر تله یې کړئ.

- ۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ خخه $\frac{1}{3}$ برخه پر ٻکره، تاسو هم دا کار په عملی توګه سرته ورسوئ او وواياست چې خومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وبنیاست.
- ۲- کريم یوه دائيره په درې مساوی برخو ووېشله او د هفې $\frac{2}{3}$ برخې یې توړې کړې، خومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وبنیاست.
- ۳- د لاندې شکلونو د رنگ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

- ۴- یو ليتر او به خو گیلاسه کېږي؟
- ۵- یوه دائيره رسم کړئ $\frac{1}{4}$ برخه یې توړه کړئ.
- ۶- له یوه ګیلن او بو خخه یو ليتر او به خرنګه جلا کوي؟
- ۷- د < او = نبسو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزونه سره پر تله کړئ.
الف:	____ ۵۰۰ گرامه
ب:	____ ۳۰۰ گرامه
ج:	____ نیم کيلو گرامه
د:	____ ۷۵ گرامه + ____ ۱۰۰ گرامه = ____ ۲۵۰ گرامه

یو مستطیل رسم کړئ چې او بدوالی یې ۶ سانتې متره او سور یې ۳ سانتې متره وي، بیا د هفې $\frac{1}{2}$ برخه توړه کړئ.

- ۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژی در لودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هفو
خخه پخې کړي معلومې کړئ چې خو گرامه وریژی یې پاتې دی.
- ۹- یوه ډوډی پخوونکي یو کيلو گرام خميره در لودله چې له ۳ ورڅو
خخه وروسته ۲۵۰ گرامه خميره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ
چې په دريو ورڅو کې یې خومره خميره مصرف کړي ده؟
- ۱۰- یوې مور ۵ کيلو گرامه وریژي، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوري او
۲۵۰ گرامه لوبيا واخيسټل. د تولو شيانو وزن معلوم کړئ.
- ۱۱- لاندې شيان د خه شي په واسطه اندازه کېږي، څوابونه یې په
څپلو كتابچو کې ولیکې؟

الف: نفت

ب: د وره لوړوالۍ

ج: او به

د: بوره

که چيرې یو لوښی د ۱۲ معمولي ګيلاسونو او بوئای ولري، معلوم
کړئ چې په نوموري لوښي کې خوليتړ او به ځایېږي؟

-۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.
الف: له ۹ سانتي مترو خخه لپه وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

-۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه
رسم کړئ.

-۱۴- د هر غوري خورو لپاره ۳ منو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چيرې
۲۱۰ داني منې ولرو خو دانو غوريو او خو دانو قابونته اړتیا ده؟

-۱۵- د دانو قلمونو بيه ۶۶ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بيه معلومه کړئ؟

-۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنې ده له ۳ کلو وروسته د هېږي عمر معلوم کړئ.

-۱۷- که چيرې احمد د ورڅي ۹ افغانۍ سپما و کړي، د هغه د یوې کال او
یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library